

**Diplomová práce**

**Třetí volba presidenta T.G.Masaryka v roce 1927**

**M.Čapková**

**2008-FP-KAD-134**

## OBSAH

1. Úvod.....	9-10
2. Kritika pramenů a literatury.....	10-11
3. Postavení prezidenta Masaryka a prezidentské pravomoci.....	12-19
4. Politická situace vedoucí k vytvoření nové koalice v roce 1926.....	20-29
5. Vláda panské koalice.....	30- 36
6. Ohlasy tisku a jednotlivých politických stran na vládu panské koalice a Švehlovo vládní prohlášení.....	37- 44
7. Příprava prezidentské volby.....	45-57
8. Volba prezidenta republiky.....	58-63
9. Praha - Sněmovna a Hrad v den prezidentské volby.....	64-65
10. Ohlasy na znovuzvolení Masaryka.....	66-73
11. Přípravy na oslavu 10. výročí ČSR.....	74- 79
12. Závěr.....	80- 81
13. Seznam pramenů a literatury.....	82-83
14. Seznam příloh.....	84

## ÚVOD

O Tomáši Garrigue Masarykovi, prvním prezidentovi Československa, bylo již mnoho řečeno a napsáno. Téměř každý ví o jeho zásluhách na vzniku Československa a jeho vlivu na politiku na počátku 20.století. Každá publikace, uvádí, že byl čtyřikrát po sobě zvolen prezidentem, většinou je tato skutečnost podána tak, že Masaryk měl zvolení vždy jisté. Cílem mé práce je tento „mýtus“ odstranit.

V první kapitole se zmíním o postavení prezidenta a jeho pravomocech. Jak bude z této kapitoly zřejmé, Masaryk svedl o svá práva velký boj, kdy mu zákonodárci nakonec vyšli téměř ve všem vstříc a v ústavě z roku 1920 věnovali prezidentovi 14 paragrafů. Samozřejmě zde také nastíním průběh dvou předchozích voleb (1918, 1920).

Další část mé práce se zabývá politickou situací v letech 1925-1927, kdy se v čele státu vystřídaly tři vlády, a to dvě pod vedením Antonína Švehly a jedna vláda úřednická, v jejíž čele stál Jan Černý<sup>1</sup>. Obecně se předpokládalo, že úřednická vláda provede prezidentskou volbu, ale nestalo se tak. Politická situace se docela uklidnila po vzniku vlády tzv. panské koalice v čele s A. Švehlou. Ten se také ujal vyjednávání hlasů, kteří by podpořily Masarykovu kandidaturu. Švehla zastával názor, že lepšího politika v Československu není a jeho nezvolení by vyvolalo v zahraničí dojem, že se v ČSR něco děje. Švehlovo vyjednávání o podpoře Masaryka nebude, jak uvidíme výše, snadné, protože Švehla patřil do tzv. skupiny Hradu, proti které mnoho stran (hlavně socialistické) vystupovalo. Toto téma bych

---

<sup>1</sup> Jan Černý (1874-1959)- právník, který stojí v letech 1920-21 a 1926 v čele úřednických vlád a zároveň zastává funkci ministra vnitra, a to nejen v době svého premiérství, ale i v letech 1922, 1926-29, 1932-34 a 1938, kdy přijímá Mnichovskou dohodu

ukončila konstatováním, že hlavně díky Švehlovi byl Masaryk potřetí zvolen.

Po nastínění politické situace přichází kapitoly o volbě prezidenta, její přípravě, kandidátech na prezidentský post a povolebním Masarykově projevu. Závěrečnou část své práce věnuji roku 1928, tedy k desetiletému výročí republiky. Rok 1928 byl ovlivněn těžkou nemocí předsedy vlády Švehly a jeho následnou absencí, kdy je jeho zástupcem jmenován Jan Šrámek<sup>2</sup>, který se netěší příliš velké prezidentově oblibě. Tato skutečnost přivede Masaryka k úvahám o odstoupení k 28. říjnu 1928, jenže stále nenachází za sebe adekvátní náhradu, se kterou by mohl být spokojen nejen on, ale i celé politické spektrum.

Cílem práce je tedy vylíčit politickou přípravu prezidentské volby, která byla značně složitá, vzhledem k podobě nové vlády. Práce má dále mapovat politický vývoj v Československu ve 2. polovině 20. století v souvislosti s třetí prezidentskou volbou a oslavou desátého výročí vzniku Československé republiky.

---

<sup>2</sup> Jan Šrámek (1870-1956)- kněz a český politik, zakladatel a dlouholetý předseda Československé strany lidové. Jako zástupce nemocného Švehly byl jmenován z důvodu toho, že strana lidová byla druhou nejsilnější v panské koalici

## KRITIKA PRAMENŮ A LITERATURY

Pramennou základnou pro vytvoření mé práce se stala osobní dokumentace prezidenta Masaryka a dobový tisk, ke kterému se musí přistupovat uvážlivě a s odstupem, protože odráží stanoviska různých politických stran. Tyto názory jsou závislé na postavení politických stran v tehdejší Československu v souvislosti s vládou panské koalice. Byl využit následující tisk- České slovo, Lidové listy, Lidové noviny, Národní listy, Právo lidu, Rudé právo, venkov a nezávislý týdeník Přítomnost.<sup>3</sup> Články byly získány v Knihovně Národního muzea, oddělení časopisů.

Dalším pramenem, který byl použit, byla publikace s názvem Cesta demokracie. Tato čtyřdílná edice obsahuje projevy Masarykova prezidentského období. Editorem se stal V. K. Krach, Masarykův literární tajemník. První dva díly Cesty demokracie vyšly v letech 1933-1934 a obsahovaly Masarykovy články, projevy a rozhovory z let 1918-1923. Třetí a čtvrtý díl byl vydán až v devadesátých letech. Z edice Cesta demokracie byl použit hlavně díl třetí, který zahrnuje léta 1924-1928.

Masarykovu osobní korespondenci zpracoval i Jan Pecháček, který vydal soubor korespondence mezi Masarykem a Benešem. Jedná se asi o 20 dopisů z let 1926-1933, které u sebe nashromáždil Jan Papánek, parlamentní referent ministerstva zahraničí Edvarda Beneše a český konzul v Pittsburgu v době Mnichova 1938.

---

<sup>3</sup> České slovo-noviny Čs. strany socialistické, Lidové listy- ústřední orgán Čs. strany lidové, Národní listy- noviny Čs. národní demokracie, Právo lidu- ústřední orgán Čs. sociálně demokratické strany dělnické, Rudé právo- ústřední orgán Komunistické strany v Československu a Venkov- ústřední list Republikánské strany zemědělského a maloroľnického lidu

Při práci byly dále využity úřední dokumenty týkající se třetí prezidentské volby, které jsou uloženy v Archivu Kanceláře prezidenta republiky (A KPR). Jde hlavně o program, ceremonii a provedení povolebního slibu.

Co se týče literatury, nabídka titulů, zabývajících se politickou situací a prezidentem Masarykem, je poměrně pestrá. Asi nejvíce se věnuje osobě prvního čs. prezidenta Jaroslav Opat, a to ve svém souhrnném díle Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka. Česká otázka včera a dnes<sup>4</sup>. Tato práce mapuje život a činy Masaryka od počátku jeho akademické a politické dráhy, přes účinkování v předválečné a válečné politice, jeho zásluhy o stát až k Masarykově vlivu na politiku 20. let a poloviny let 30. minulého století.

Dalším historikem, který se zabýval osobou prezidenta, byl Antonín Klimek. Ten se ve své dvojdílné publikaci s názvem Boj o Hrad I, II<sup>5</sup>. Zde se zabývá obdobím Masarykova prezidentství v letech 1918-1935.

Asi nejobsáhlejší monografií, zabývajících se pouze Masarykem, jako čs. prezidentem, je práce Jiřího Kovtuna s názvem Republika v nebezpečném čase<sup>6</sup>.

Pro zpracování kapitoly o vládě „panské koalice“ byla použita hlavně stať Dušana Uhlíře s názvem Republikánská strana lidu zemědělského a maloroľnického ve vládě panské koalice<sup>7</sup>. Kompletní seznam pramenů a literatury je uveden na konci práce.

---

<sup>4</sup> Opat, J.: Průvodce životem a dílem T.G.Masaryka. Česká otázka včera a dnes. Praha 2003

<sup>5</sup> Klimek, A.: Boj o Hrad I, II. Praha 1995 a 1998

<sup>6</sup> Kovtun, J.: Republika v nebezpečném čase. Éra prezidenta Masaryka 1918-1935. Praha 2005

<sup>7</sup> Uhlíř, D.: Republikánská strana lidu zemědělského a maloroľnického ve vládě panské koalice In: ČSČH, 1970, Č. 2-3

## POSTAVENÍ PREZIDENTA MASARYKA A PREZIDENTSKÉ PRAVOMOCI

Tématem mé práce je sice rok 1927, ale je třeba se vrátit do roku 1918, respektive do roku 1920, kdy se formoval úřad prezidenta a byly vymezovány jeho práva.

V rodícím se Československu se čekalo mnoho právě od Tomáše Garrigua Masaryka. Sítil tlak, aby se po jeho zvolení do prezidentského úřadu 14. listopadu 1918 vrátil co nejdříve do vlasti. Velkým problémem však bylo vymezení jeho práv. Velká část politiků se domnívala, že by měl mít jakékoliv pravomoci, protože Masaryk byl chápán jako jeden z osvoboditelů československého národa. Tito lidé se dokonce báli Masarykovy reakce na to, že jednájí o jeho právech. Naopak radikální křídlo demokratů požadovalo co největší omezení pravomocí. Nakonec tedy převážila zásada, že se neví jaký bude příští prezident a že nelze usuzovat při tvoření prezidentských práv pouze z Masaryka, bylo tedy nutné, aby byla práva nějak omezena. V prozatímní ústavě ze 14. listopadu 1918 byly pravomoci vymezeny 10 paragrafy a byly velice omezené. Sám Ferdinand Peroutka<sup>8</sup> k tomu řekl:

„...celá zatímní ústava dávala prezidentovi málo vlivu na vládu a žádný styk se zákonodárným sborem...Vzala si přímo za úkol zabrániti prezidentovi, aby měl možnosti vměšovati se do některých věcí.“<sup>9</sup>

---

<sup>8</sup> Ferdinand Peroutka (1895-1978)- novinář a spisovatel, působil v Lidových novinách, založil časopis Přítomnost, patřil ke kruhu tzv.pátečníků, což byli důvěrníci T. G. Masaryka. Po válce odešel do exilu,odkud řídil vysílání Svobodné Evropy, mezi jeho nejvýznamnější díla patří Budování státu (1933-1936)

<sup>9</sup> Peroutka, F.: Budování státu I, s. 472

Sám T. G. Masaryk nebyl se svými právy spokojen, nechtěl být pouze reprezentativní osobou, která bude ukazována lidu a bude pokládat věnce významným osobnostem československého veřejného života. Začal tedy jednat s Antonínem Švehlou, který se snažil jeho požadavky prosadit ve vládě. V definitivní ústavě z 29. února 1920 byly prezidentské pravomoci opravdu rozšířeny. Byly vymezeny ve 3. hlavě a obsahovaly 14 paragrafů ve třech částech. V první části se hovoří obecně o volbě, jejím průběhu a dále o tom, jak spravovat prezidentský úřad. Část druhá, vymezená pouze paragrafem 64 se zabývá prezidentskými pravomocemi. V poslední části nejdeme prezidentský slib a informace o trestní odpovědnosti prezidenta. Zvláště důležité byly paragrafy 56, 58 a 68.

#### § 56

Upravuje spodní věkovou hranici pro volbu prezidenta na 35 let. „Volen může býti státní občan Československé republiky, který je volitelný do sněmovny poslanecké a dosáhl 35 let věku.“<sup>10</sup>

V prozatímní ústavě byla tato hranice o deset let vyšší, tedy 45 let. Věk nástupu do prezidentského úřadu se stal předmětem mnoha sporů v prvních čs. vládách. Za vše mohl T. G. Masaryk, který se ihned po svém nástupu do úřadu začal zabývat otázkou svého nástupce. Jeho uvažování bylo dáno věkem (téměř 70 let) a těžkou nemocí, která ho na počátku 20. let sužovala. Masarykovým nástupcem měl být Edvard Beneš, kterému bylo právě 35 let v roce 1919. Mnozí poslanci byly volbou nástupce překvapeni. Bylo veřejným tajemstvím, že na prezidentský úřad si dělá zálusk Karel Kramář, který splňoval pětáctýřicetiletou

---

<sup>10</sup> Ústava republiky československé, hlava třetí, část I, rok 1920 In: Sběrka spisů právnických a národohospodářských. Ústavní listina Československé republiky



hranici. Švehla nicméně slíbil, že udělá ve vládě vše, co bude v jeho silách. Proti snížení věkové hranice byli poslanci národní demokracie (členem Kramář) a další koaliční politici, kteří by radši viděli Masarykovým nástupcem samotného Švehlu. Ten ale odmítl s tím, že neumí cizí jazyky a dokonale neovládá jednání s diplomaty. Nakonec byla pětatřicetiletá věková hranice přeci jen schválena.

#### § 58

Volební období bylo ustaveno na 7 let a prezident mohl být zvolen pouze dvakrát po sobě. Tato podmínka se však nevztahovala na T. G. Masaryka. Ten mohl být zvolen tolikrát, kolikrát byl schopen kandidovat a zvítězit. Tato výjimka zapříčinila dlouhé trvání Masarykova úřadu v letech 1918-1935.

„Nikdo nemůže býti více než dvakráte po sobě zvolen. Kdo byl presidentem po dvě po sobě jdoucí volební období, nemůže opět býti zvolen, dokud od skončení posledního období neuplyne sedm let, ustanovení toto nevztahuje se na prvního presidenta Československé republiky.“<sup>11</sup>

#### § 68

Tento paragraf byl jedním z limitujících prezidentskou moc. Ukládal totiž povinnost spolupodpisu odpovědného ministra ke prezidentově úkonu. Prezident tedy nemohl vydat výnos, aniž by ho podepsal ministr příslušného resortu.

„Jakýkoli presidentův úkon moci vládní nebo výkonné potřebuje k své platnosti spolupodpisu odpovědného člena vlády.“<sup>12</sup>

---

<sup>11</sup>Ústava republiky československé, hlava třetí, část I z roku 1920 In: Sbíрка spisů právnických a národohospodářských. Ústavní listina Československé republiky

<sup>12</sup> tamtéž, část III

Mezi pravomoci prezidenta Československé republiky by patřilo zastupování státu, kdy prezident sjednával a ratifikoval mezinárodní smlouvy. Dále přijímá a pověřuje vyslance, vyhláší válečný stav, svolává, odročuje a rozpouští Národní shromáždění a má právo vrátit mu schválené zákony. Dále jmenuje a propouští předsedu vlády a ministry a určuje jejich počet. Tohoto práva využil Masaryk celkem třikrát, a to při odvolání ministrů Práška, Stříbrného a Hodžy. Prezident je dále vrchním velitelem ozbrojených sil, uděluje dary, penze, jmenuje důstojníky, státní úředníky, vysokoškolské profesory a soudce. Dále rozhoduje ve věcech právních, a to hlavně ohledně milosti a trestu smrti. Masaryk uděloval průměrně 550 milostí ročně, kdy amnestoval hlavně činy politické a tiskové. Hromadnou amnestii udělil celkem 11x. Naopak trest smrti byl za celou dobu Masarykova úřadování vykonán pouze 10x většinou za vraždu.

Prezident je volen Národním shromážděním na společné schůzi obou sněmoven. To ho může také jako jedině odvolat a stíhán může být pouze za velezradu, trestem může být ztráta prezidentského úřadu. O trestu rozhoduje senát na podnět poslanecké sněmovny. Hlavním sídlem prezidenta je podle ústavy Praha.

T. G. Masaryk vybudoval při svém úřadu Kancelář prezidenta republiky a soudil, že je správné, aby hlava státu sídlila na Hradě, protože prezident je orgánem tradice. Vyznával zásadu, že republika potřebuje prezidenta, který pracuje. Sám tedy řídil politiku ve svém okolí a byl vůdcem tzv. skupiny Hradu. Na otázku, co je to vlastně ta skupina Hradu a hradní politika, odpověděl v jednom rozhovoru takto:

„Nevím přesně, co si kdo pod tím slovem myslí. Není žádné hradní politiky v tom smyslu, že bych já nebo nějaký kruh lidí pod mým vedením provozovali nějakou politiku vedle ústavy a parlamentu. Nikdy jsem se netajil svým přesvědčením a své povinnosti jsem chápal vždy tak, že mám mluvit otevřeně s vládou a vůdci politických stran o tom, co je společnou starostí nás všech.... To je celá hradní politika.“<sup>13</sup>

Nyní bych se ráda zmínila o lidech, kteří byli Masarykovi nejbližší, a to o Kanceláři prezidenta republiky. Kancléřem byl po celá léta Masarykova prezidentství JuDr. Přemysl Šámal, který nastoupil do Kanceláře 19. února 1919. V době okupace byl předsedou odbojové organizace Politické ústředí. Roku 1940 byl zatčen a o rok později zemřel. Dalším úředníkem byl JuDr. Emil Sobota, který nastoupil roku 1921 a byl znalcem čs. státního práva a národnostních problémů. V neposlední řadě jedním z největších důvěrníků byl Vasil Kaprálek Škrach, správce, archivář a vydavatel Masarykových spisů.

Mezi další spolupracovníky patřil E. Beneš, A. Švehla a okruh umělců (Pátečnici), jako byl K. Čapek, F. Langer a další. Další okruh důvěrníků sídlil na zámku v Lánech, do tohoto okruhu by patřili tajemníci V. Kučera, F. Škarvan nebo K. Ledvina. Dále osobní lékař A. Maixner a nelze opomenout rodinu T. G. Masaryka, a to hlavně dceru Alici a syna Jana.

Ještě než se začnu zabývat situací, která vedla ke třetí volbě prezidenta, tak bych se ráda zmínila o prezidentských volbách v roce 1918 a 1920. Tyto volby byly pro prezidentský úřad důležité, protože definitivně vymezyly prezidentský profil a jeho pravomoci.

---

<sup>13</sup> Masaryk, T.G.: Cesta demokracie III, s. 137

### 1. volba 14.listopad 1918

Poprvé byl T. G. Masaryk zvolen v listopadu 1918 v době, kdy on sám ještě nebyl v Československu přítomen. Již v oněch důležitých říjnových dnech (28.10.-31.10. 1918) se delegáti ČSR jak v zahraničí tak i doma shodli na tom, že prezidentem bude Masaryk a předsedou vlády Karel Kramář. Masaryk byl v očích národa chápán jako hlavní tvůrce samostatného státu. Oficiálně byl Masaryk jmenován do úřadu 14. 11. 1918 na schůzi Národního výboru, který se na ní změnil v Revoluční národní shromáždění. Konání schůze bylo naplánováno na dopoledne, aby se s Masarykovým jmenováním mohly rozeznít pražské zvony, které by současně ohlašovaly poledne. Tento zamýšlený akt se však nezdařil, jelikož se jednání protáhlo na několik minut po dvanácté. Na tomto jednání byly také poprvé vymezeny prezidentské pravomoci, které byly velmi omezené, jak už jsem se zmínila výše.

### 2. volba 27.květen 1920

I přesto, že volební období prezidenta republiky bylo sedmileté, druhá volba na sebe nenechala dlouho čekat. Rok 1920 přinesl mnoho problémů a politických změn. Navíc Masaryk toužil být řádně zvolen a chtěl, aby jeho funkce byla potvrzena Národním shromážděním. Pro zvolení bylo nutné, aby pro Masaryka hlasovala většina stran. Rozhodování o dalším prezidentovi se nemohli zúčastnit poslanci Podkarpatské Rusi a Těšínska, kde ještě nebyla definitivně ustavena podoba hranic. Celkový počet hlasů, jež mohl prezident získat z poslaneckých řad byl tedy 281.

Většina politických stran se vyjádřila pro Masaryka, avšak lidovci a luďáci si své rozhodnutí nechali na poslední chvíli.

Sociálně demokratická levice se zatím k volbě nevyjadřovala. Z dalších politických stran bylo víceméně jasné, že Masaryka nepodpoří německá menšina, která nepokládala Československo za svou vlast. Jediným oficiálním kandidátem byl ThDr. August Naegle<sup>14</sup>, německý katolický teolog působící na Karlově univerzitě. Těsně před volbou se objevili další dva neoficiální kandidáti, a to A. Janoušek, novinář a člen bolševické strany v SSSR a A. Muna, novinář a člen komunistické strany.

Samotná volba se tedy konala 27. května v Rudolfinu, kde bylo přítomno 423 volitelů (281 poslanců a 142 senátorů). Co se týče národností, situace vypadala následovně: 301 hlasů Čechoslováků, 109 Němců a 13 maďarských politiků. Hlasování probíhalo pomocí dvou obálek, bílých a modrých. Bílé obálky byly pro 1. kolo volby a modré pro případné kolo druhé, ke kterému však nedošlo. Výsledek voleb nikoho zvláště nepřekvapil, ze 411 platných hlasů bylo 284 pro Masaryka (byla splněna 3/5 většina), 61 hlasů obdržel A. Naegle a neoficiální kandidáti dostali dohromady 8 hlasů. Prázdné lístky odevzdali němečtí sociální demokraté.

Masaryk byl s výsledkem volby spokojen, ale bylo mu jasné, že musí urovnat českoněmecké vztahy, ale i vztahy se Slováky, kteří se odvolávali na Pittsburskou dohodu. To vše měl udělat v nejbližších letech svého úřadování.

---

<sup>14</sup> August Naegle (1869-1932)- profesor pražské německé univerzity

## **POLITICKÁ SITUACE VEDOUcí K VYTVOŘENí NOVÉ KOALICE V ROCE 1926**

Vzniku koalice z roku 1926 předcházela řada dramatických událostí. Začneme již rokem 1925. Rok 1925 byl rokem velkých změn. Byly vypsány předčasné volby, a to na listopad. Hlavní příčinou byla cla. Agrární straně šlo po provedení pozemkové reformy o to, aby zabezpečila životnost zemědělské malovýroby. Nejdůležitější byla celní, daňová politika a systém dotací. Postupem času se totiž ukázalo, že domácí zemědělská produkce byla schopna pokrýt větší část spotřeby, hlavně obilovin, a tak bylo nutné ochránit ji před zahraniční konkurencí. Agrární strana začala prosazovat zavedení ochranných cel na dovoz zemědělských výrobků. Zavedení zemědělských cel by na jedné straně znamenalo zlepšení situace zemědělců, ale na straně druhé by udržovalo vyšší ceny potravin, proti kterému vystupovala sociální demokracie, jež sice nepodala demisi, ale dala k dispozici křesla svých ministrů. Nakonec bylo dosaženo dohody mezi agrárníky a sociálními demokraty, kteří chtěli prosadit zákon o sociálním pojištění zaměstnanců. Dohoda spočívala v tom, že agrárníci pomohou prosadit tento zákon a sociální demokracie na oplátku podpoří obilní cla. Dohoda však nebyla ze strany soc. demokracie dodržena. Po schválení zákona o sociálním pojištění, sociální demokracie odmítla podpořit obilní cla s ohledem na své voliče. V červnu 1925 pak došlo k definitivnímu rozkolu mezi těmito dvěma stranami, a to v důsledku toho, že agrárníci zavedli tzv. klouzavá cla<sup>15</sup> na některé potraviny. Klouzavá cla zapříčinila zdražení potravin, protože zabraňovala dovozu levnějších produktů, a tím chránila domácí produkci před stlačováním cen. Díky tomu se po celé zemi uskutečnily protidrahotní demonstrace. Tato situace

---

<sup>15</sup> klouzavá cla-není stanovena pevná celní sazba za určitou jednotku zemědělských produktů. Výše sazby kolísala dle ceny zboží na domácím trhu.

nahrávala komunistické straně, která vyzývala pracující lid ke stávkám a přinášela straně další příznivce.

Politickou při rozdmýchal také sám T. G. Masaryk, když se v červenci 1925 zúčastnil oslav výročí Jana Husa. V březnu 1925 byl totiž schválen zákon o nedělích, svátcích a památných dnech. Tímto zákonem byly zrušeny tři mariánské svátky a svátek Jana Nepomuckého a jako památný den byl vyhlášen 6. červenec, což vyvolalo nesouhlas vatikánské kongregace a pobouřilo představitele katolíků, kteří to brali jako urážku. V den oslav Masaryk vyvěsil z okna Hradu černý husitský prapor s rudým kalichem, což vyprovokovalo i papežského nuncia Marmaggia, který na protest opustil Prahu a odjel o této události poreferovat do Vatikánu. Edvardu Benešovi dalo velkou práci, aby tento nábožensko-politický spor urovnal v rozumných mezích.

Těsně před volbami vznikla nová strana, a to Národní strana práce. Důvodem byl rozpor v národní demokracii, mezi Prahou a Brnem. Z členů nové strany bychom mohli jmenovat Jana Stránského, Karla Engliše, Ferdinanda Peroutku a další. Také německé strany nezůstaly pozadu. Chtěly společnou kandidátní listinu, to však odmítla sociální demokracie. Zbývající strany si v říjnu 1925 vytvořily Sudetoněmecký svaz, který se však rozpadá již první den svého fungování, protože z něho vystupují národní socialisté.

Jak tedy předčasné volby z listopadu 1925 dopadly? Výsledky byly překvapivé. V českých zemích zvítězila KSČ, ale díky vítězství agrárníků na Slovensku, se Švehlova agrární strana stala nejsilnější v Československu. Německá a česká sociální demokracie získaly dohromady přes 970000 hlasů a

národní demokracie zcela propadla. Počty hlasů byly tedy následující:

Politické strany podle počtu získaných hlasů v Čechách a v celé  
ČSR<sup>16</sup>

Politická strana	Počet hlasů v českých zemích	Pořadí, počet hlasů
RSVaML <sup>1)</sup>	722906	1. 970940
KSČ	745132	2. 943243
ČSL	673059	3. 691095
ČSDSD	570768	4. 631493
ČSS <sup>2)</sup>	572244	5. 609153
BdL+DGP <sup>3)</sup>	462121	6. 571756
DSDAP <sup>4)</sup>	406228	7. 411365
DCSVP <sup>5)</sup>	314438	8. 314438
Živno <sup>6)</sup>	274480	9. 286058
ČsND	259647	10. 284601
DNP <sup>7)</sup>	236938	11. 240918
DNSAP	168354	12. 168354

1. Republikánská strana venkovského a maloroľnického lidu
2. Československá strana socialistická
3. Bund der Landwirte a Deutsche Gewerbetepartei (DGP se oddělila od DNP)
4. Deutsche sozialdemokratische Arbeiterpartei in der Tschechoslowakischen Republic
5. Deutsche christlichsoziale Volkspartei
6. Československá živnostensko obchodnická strana středostavovská
7. Deutsche Nationalpartei (na Slovensku získala minimum hlasů)

<sup>16</sup> Kárník, Z.: České země v éře první republiky I, (1918-1929), s. 377



Co se týče mandátů, měla nejvíce RSVaML, a to 45 mandátů, po ní následovala KSČ se 41 a ČSDSD s 29 mandáty. Celkem celonárodní koalice 146:154 mandátům.

Z výsledků voleb vyplývá, že sestavením vlády byl pověřen předseda nejsilnější strany, tedy Antonín Švehla. Ten se však sestavování vlády vzdal, odůvodnil to špatným zdravotním stavem. Na jeho místo nastoupil lidovec Jan Šrámek. Když ani on nebyl schopen sestavit vládu, byl povolán z Brna Jan Černý. Vláda byla definitivně ustavena v lednu 1926, ale neměla dlouhého trvání. Ihned se objevily rozbroje. Opět se dostávala na scénu otázka cel. Ta, jak jsem již uvedla, nepodporují socialistické strany, odcházejí z vlády, která je nucena podat demisi. Stalo se tak 17. března 1926.

#### ÚŘEDNICKÁ VLÁDA A POKUS O SESTAVENÍ NOVÉ KOALICE

Nová vláda byla jmenována o den později, tedy 18. 3. 1926, byla to vláda úřednická pod vedením Jana Černého. Úřednickou vládu trápily nejvíce aféry dvou významných osobností, Jiřího Stříbrného a Radola Gajdy a otázka cel a kongruy. Obecně se předpokládalo, že úřednická vláda vydrží do jara 1927 a vykoná prezidentskou volbu. Ale víme, že tento záměr se nezdařil. Nyní popíšu stručně obě aféry, které hýbaly politickou scénou.

## VELESLAVÍNOVA AFÉRA

Aféra, jejíž hlavním účastníkem je Jiří Stříbrný<sup>17</sup>, člen socialistické strany a bývalý člen Pětky. V polovině 20. let se dostává do konfliktu s prezidentem Masarykem, předsedou socialistů Václavem Klobáčkem a s Benešem. S Benešem neustále polemizovali a vzájemně se napadali kvůli tomu, zda má politika socialistické strany i nadále pokračovat v hradním kursu. V dubnu 1926 byl Stříbrný vyloučen spolu se svými stoupenci ze strany a upevnilo se Klobáčkovo vedení. Strana se přejmenovala na národně socialistickou. Květen již naznačoval počátek aféry, která hýbala celým politickým spektrem několik měsíců. Bylo totiž zveřejněno, že Stříbrný má syfilis a je třeba ho zavřít do psychiatrické léčebny. Lékař, jež zprávu podal, se jmenoval Trýb a později se ukázalo, že byl spolčen s dalšími politiky, kteří měli zásluh na Stříbrného odchodu z politiky. Stříbrný měl být zavřen do léčebny ve Veleslavíně, odtud tedy název aféry, Veleslavínova.

Jiří Stříbrný si samozřejmě údaje o nemoci nenechal líbit a začal se bránit. Donesl pravdivé vyšetření, že je zdravý. V tuto dobu vrcholily ve straně národních socialistů spory mezi Klobáčkem a Benešem, jenž byl vyzván k demisi z postu ministra zahraničí, což mělo dát impuls ke svržení vlády. Za Beneše se ihned postavil T. G. Masaryk:

„Beneš je nenahraditelný, půjde-li Beneš, půjde i Masaryk.“

18

---

<sup>17</sup> Jiří Stříbrný (1880-1955)- český politik, předválečný redaktor Českého slova, ve válce byl ve spojení s Maffii. Byl také jedním z pětky mužů 28. 10. 1918. Do roku 1926 stál v čele různých ministerstev několika českých vlád. Po Veleslavínové aféře se roku 1929 spojuje s R. Gajdou a vytvářejí Ligu proti vázaným kandidátkám a o rok později zakládá svou vlastní stranu, a to Národní ligu a v roce 1935 Národní sjednocení. Po válce je odsouzen na doživotí.

<sup>18</sup> Klímeck, A.: Boj o Hrad II, s. 44

Odstoupení Beneše a Masaryka by vyvolalo mezinárodní ostudu. Ve světě se ví o Československu pouze to, že prezidentem je Masaryk a ministrem zahraničí Beneš. Jejich demise by tedy měla nedozírné následky. Hrad má v záloze další plán - Beneš podá demisi, Masaryk ji nepřijme a vše bude odloženo na neurčito, než se strana dohodne na společném programu. Nakonec se celá věc vyřešila tak, že Beneš zůstal ministrem, ale vzdal se svého poslaneckého mandátu. Stříbrného syfilis se také nikdy nepotvrdil a on založil se svými stoupenci novou stranu, a to Stranu slovanských národních socialistů. Roku 1929 vstupoval do voleb společně s Národní obcí fašistickou.

### GAJDOVA AFÉRA

Radola Gajda<sup>19</sup>, nadějný generál a politik, který dosáhl úspěchů v bojích s bolševiky v řadách legií a Kolčakovy armády. Po válce byl poslán do Paříže na válečnou vysokou školu a po návratu jmenován velitelem divize v Košicích. Roku 1924 byl jmenován zástupcem náčelníka generálního štábu a o dva roky později náčelníkem generálního štábu. Během několika let si zneprátelil většinu politické scény. V březnu 1926 byla založena Národní obec fašistická (NOF) a začínaly se šířit zvěsti o chystaném pravicovém puči. Gajda se postupně dostával na vedoucí místo v NOF.

V červnu 1926 bylo jasné, že bude obviněn. Na nátlak dalšího člena NOF, gen. Syrového, odchází na dovolenou. Je

---

<sup>19</sup> Radola Gajda (1892-1948)- generál, který velel za první světové války čs. legiím v Rusku. Po vzniku republiky je zástupcem a poté náčelníkem generálního štábu. Z důvodu fašistických postojů degradován (viz aféra). Ve 30. letech člen Národní obce fašistické. Po válce byl roku 1945 zatčen a uvězněn.

ustavena komise pro vyšetření Gajdova případu, kterou tvoří F. Nosál, J. Kunz a R. Kroutil. Gajda byl obviněn ze dvou zločinů.

1. příprava protistátního puče v době konání všesokolského sletu v červenci 1926

2. obviněn ze styků se sovětskými důstojníky, byli povoláni svědci, Solovjev a Antonov-Ovsejenko, kteří tvrdili, že v době ruskopolské války se Gajda ucházel o místo v Rudé armádě a předal ji tajné informace o francouzském vojsku

Do aféry se vložil tisk a celá politická scéna. Na konci července soud rozhodl, že obvinění proti Gajdovi nebyla prokázána a bude mu umožněno očištění cti. Gajda byl na popud Masaryka superarbitrován, byl mu snížen důchod a začal se stále více věnovat fašistickému hnutí v Československu. Roku 1929 vstupoval do voleb spolu s Jiřím Stříbrným a stranou zvanou Liga proti vázaným kandidátkám.

### POKUS O SESTAVENÍ NOVÉ KOALICE

Již v dubnu se snažili agrárníci jednat o nové koalici. Antonín Švehla však odjel do jižní Evropy na léčení, a tak úkolem sestavit novou koalici byl pověřen Milan Hodža<sup>20</sup>. Aby byla parlamentní většina zajištěna, bylo nutné získat na stranu agrárníků klerikály, a to nejen české, ale i slovenské, tzn. luďáky. Hodža počítal i s účastí Národní demokracie a některých menšinových stran německých. V tomto případě by se koalice obešla bez socialistických stran a byla by ryze pravicová. Byla zde však řada překážek. Jednou z nich antiklerikalismus agrární strany, dále problém nacionální a třetí byl rozpor mezi zájmy

---

<sup>20</sup> Milan Hodža- 1878-1944, slovenský politik, agrárník, ve 20. letech 20. století ministr v několika československých vládách (hlavně školství a zemědělství) a předseda vlády v letech 1935-1938

agrárního kapitálu a zájmy průmyslového velkokapitalismu, který zastupovala Národní demokracie.

Zájem o účast v budoucí koalici projevila nejprve strana lidová, jež si byla vědoma své důležitosti a vznesla svůj požadavek, a to kongruu, tedy státní příspěvky na kněžské platy. Lidovci slíbili agrárníkům podporu cel, když bude uzákoněna kongrua. K vytvářející se koalici by se ráda připojila i Národní demokracie a strana živnostenská. Naopak českoslovenští socialisté odmítali cla i kongruu. Do toho se ve straně projevil rozkol, kdy skupina kolem Stříbrného začala útočit na Beneše a Hrad, zatímco skupina kolem předsedy strany Klofáče se začala sbližovat se sociální demokracií. Za této situace bylo nutné oslovit luďáky a německé strany (BdL a něm. křesťanské sociály).

Hlavní otázkou jednání tedy zůstala cla a kongrua. Jednat se začalo okamžitě. Největší problém byl s luďáky, jelikož české pravicové strany měly velkou averzi vůči Hlinkovcům. Ti měli navíc čtyři hlavní požadavky, jež měly být splněny před jejich vstupem do koalice. Požadavky byly následující: Slovenské ministerstvo s plnou mocí, šéf školského referátu v Bratislavě, vyjmutí církevních a duchovních statků z pozemkové reformy a konkordát s Vatikánem. Patrně na zásah Vatikánu se luďáci rozhodli podpořit celně-kongruové předlohy. Mohlo začít vyjednávání s německými stranami. A. Švehla již dříve prohlásil, že Němci mají do vlády stejně tak daleko jako Češi. Jednání a případná budoucí spolupráce s Němci rozlítla Karla Kramáře a Národní demokracii. Ti by podle svých slov museli tvořit ve vládě protiváhu německým stranám a brzdit německé pokusy o poškození národního rázu. Navíc národní demokraté nesouhlasili se cly. Tato situace donutila Hodžu neustoupit

v otázce cel a postupovat tvrdě proti této straně. Národní demokracie tak v květnu kapitulovala a vzdala se účasti na budoucí vládě. Na přelomu června a července 1926 byla cla i kongrua schválena a definitivně vytvořena parlamentní většina.

Důležitou osobou, jak je vidět z předchozího textu, byl Milan Hodža, který díky Švehlově nemoci získával stále větší a větší vliv. Soustředil kolem sebe radikálnější a mladší agrárníky a snažil se vést stranu proti socialistům a hradní skupině. On sám měl velké ambice, chtěl se stát ministerským předsedou (Švehlu by „odklidil“ na prezidentský post) nebo alespoň získat křeslo ministra zahraničí. Tento post však patřil již od vzniku republiky Benešovi, jenž měl velkou podporu u prezidenta Masaryka. Masaryk měl dokonce Švehlovi v září 1926, po útocích na Beneše, říci, že nejmeneje novou vládu pokud nebude Beneš ministrem zahraničí.

Masaryk a hradní skupina sledovali Hodžovo jednání s velkým znepokojením. Všem bylo jasné, že nová koalice pod Hodžovým vlivem má omezit vliv Hradu na vnitřní politiku. Proto nebyly do vzniku nové koalice přibráni českoslovenští socialisté a sociální demokracie. Současně s tím byl rozvinut útok na Beneše, k jeho napadání se přidala i Národní demokracie a skupina kolem Stříbrného (vše vyvrcholí Veleslavínovou aférou). Útoky přerostly v obviňování nejen Beneše, ale i Masaryka. Díky tomuto boji mezi Hradem a pravicí se vytvořila silná protihradní skupina, která zahrnovala nejrůznější složky československé politiky, od agrárníků přes lidovce, nár. demokraty až po fašistická hnutí. Beneš byl vyzván k tomu, aby podal na ministerstvu zahraničí demisi. Spory vyvrcholily v létě událostmi kolem všesokolského sletu a generála Gajdy (viz Gajdova aféra). Samozřejmě ani Masarykova hradní skupina

nesložila ruce do klína. Hradní skupinu tvořili nejbližší Masarykovi a Benešovi spolupracovníci, dále lidé z řad státních úředníků, důstojníků, novinářů a hlavně Československá obec legionářská. Ke spolupráci se také hlásili představitelé různých politických stran, díky kterým měl Masaryk přehled o tom, co se v zákulisní politice děje.

V samotné agrární straně se na Hodžovu stranu postavil mimo jiné šéf agrárních deníků Venkov a Večer Josef Vraný, a tak protihradní kampaň úspěšně pokračovala i v tisku. Oproti tomu křídlo umírněnější, hradní tvořili např. B. Bradáč či František Udržal, ale také Švehla, který si uvědomoval, že bez Masaryka by stát ztratil vnitřní i vnější stabilitu. Sám Masaryk situaci v agrární straně a jednání s ostatními stranami komentoval slovy:

„Před odjezdem Švehlovým, když v agrární straně vzrůstal nátlak na zemědělská cla, ujednáno bylo se sociálními demokraty, že sice proti clům budou protestovat, že však dají se přehlasovat, bude-li věc provedena zákonem. Jakmile Švehla odjel, spustili agrárníci za vedení Hodžova a Vraného teroristický nátlak, aby vše se přece jen provedlo nařízením a diktovali také výši, na což přirozeně sociální demokracie odpověděla obstrukcí.“<sup>21</sup>

Situaci uklidnil až Švehla, když se vrátil po nemoci do svého úřadu.

---

<sup>21</sup> Uhlíř, D.: Republikánská strana lidu zemědělského a maloroľnického ve vládě panské koalice In: ČSČH s. 210

## VLÁDA PANSKÉ KOALICE

Vnitropolitickou situaci uklidnil až v září 1926 Antonín Švehla, který se vrátil do politiky. Podařilo se mu zlikvidovat spor s Hradem a izolovat rozrůstající se fašismus. Ferdinand Peroutka k jeho návratu uvedl:

„Je-li u nás někdo, komu by se podařilo fašismus politicky izolovat, je to v první řadě Švehla. Záleží na tom, bude-li chtít. ...Nepodaří-li se panu Švehlovi obnoviti starou koaliční vládu, a dle všeho se mu to nepodaří, nezbude nic jiného, než udělati vládu s Němci.“<sup>22</sup>

Švehla se ještě jednou pokusil navázat styky se sociální demokracií. Narazil na odpor, a tak se rozhodl utvořit vládu z té koalice, kterou sestavil Hodža. Švehla se vůbec obával Hodžova vlivu, a tak mu přisoudil „pouze“ ministerstvo školství. Švehla ani Masaryk nechtěli změnu na postu ministra zahraničí a alespoň vyhověli požadavku národních socialistů, aby měl Beneš u sebe náměstka, tím bude Kamil Krofta. Nová vláda byla ustavena 12. 10. 1926.

Tato vláda byla první vládou v historii Československa, kde byli zastoupeni Němci. Sám Masaryk byl velice potěšen, už dlouho usiloval o to, aby se Němci v Čechách necítili diskriminováni. Ihned adresoval budoucímu premiérovi dopis:

„Kolego Švehlo, pořád vidím ty Němce před sebou: báječná věc a pěkná! A jak jsem rád, že nejsem sám, že jste se ujal věci tak vážně, a dobře – provedeme to a úspěšně!...Chci si pozvat Křepka, jakmile přijedu do Prahy...Souhlasíte-li, prosím,

---

<sup>22</sup> Opat, J.: Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka, s. 143



pozvete ho ke mně na oběd v Praze (1 hod.):chcete-li, přijďte také.“<sup>23</sup>

V rozhovoru pro Lidové noviny uvedl:

„...vyslovuji zadostiučinění z toho, že naši němečtí krajané odhodlali se ke spolupráci v parlamentě.“<sup>24</sup>

V předvánočním projevu pro České slovo se Masaryk vrátil k nové vládě a německé účasti:

„...spolupráce byla nutností ještě více pro Němce než-li pro nás.“<sup>25</sup>

Nová vláda měla 14 členů a byla formálně vládou polouřednickou. Všichni ministři byli jmenováni vlastnoručními listy prezidenta republiky z 12. 10. 1926 v Topolčiankách. Z minulé vlády přešli do této koalice: Ministr zahraničí Edvard Beneš, ministr vnitra Jan Černý, min. financí Karel Engliš, min. průmyslu Ferdinand Peroutka a ministr bez portfeje a správy pro Slovensko Jozef Kallay. Novými členy vlády se stali premiér Antonín Švehla, z řad agrárníků byli ministry Milan Hodža (školství), Jan Srdínko (zemědělství) a ministrem obrany byl jmenován František Udržal. Lidová strana obdržela dvě ministerstva, a to ministerstvo sociální péče, které zastával Jan Šrámek, který se stal zároveň zástupcem premiéra, a ministerstvo pošt, jež obdržel František Nosek. Poslanec Živnostenské strany Josef V. Najman byl jmenován ministrem železnic. Jak již bylo uvedeno, „panská“ koalice byla vládou, jež vládla společně s Němci, proto také německé strany musely mít ve vládě zastoupení na postu ministrů. Hlavní představitel německých agrárníků, František Spina, se stal ministrem

---

<sup>23</sup> Masaryk, T. G.: Cesta demokracie III, s. 168-169

<sup>24</sup> Lidové noviny, 29. 10. 1926, č. 546

<sup>25</sup> České slovo, 23. 12. 1926, č. 300

veřejných věcí, křesťanský socialista Robert Mayr-Hartig obdržel post ministra spravedlnosti. Počty poslanců byly tedy následující: Agráři 46, strana lidová 31, národní demokracie 13, strana živnostenská 13, luďáci 23, němečtí agráři 24 a němečtí křesťanští sociálové 17 poslanců. Celkem vládní většina čítala 161 poslanců.

Do vlády neposlali své zástupce národní demokraté a luďáci. Do příchodu zástupců obou stran byla jim vyhrazená místa spravována úředníky nebo ministrem jiného resortu, ministerstvo unifikací spravoval Hodža, zdravotnictví Šrámek a ministrem pro zásobování byl zatím Černý. V lednu 1927 byli prezidentem Masarykem jmenováni dva ministři z HSLS, kteří obsadili ministerstvo unifikací (M. Gažík) a min. zdravotnictví, jež převzal Josef Tiso. Národní demokraté se rozhodli vyslat svého zástupce až v dubnu 1928. Nominovali pouze Matouška. Prezident trval na třech kandidátech, aby měl z čeho vybírat. Nakonec jmenoval ministrem obchodu a zásobování poslance Nováka, proti kterému se ihned zdvihla vlna odporu, protože byl pokládán za menšího odborníka než Matoušek. Na konci dubna 1928 byla tedy dotvořena celá vláda.

Nová vláda byla sestavena tak, aby vyhovovala Hradu. Zůstala však vládou pravice. Byla vládou podnikatelských výrobních složek se silným podílem agrárního a průmyslového kapitálu. V agrární straně se upevnilo postavení prohradní skupiny. Švehlova autorita však ve straně v době jeho nepřítomnosti utrpěla velké šrámy.

„Jak se zdá, ve straně agrární zřejmou snahu jejího vůdce proplouti všemi úskalími pokud možná hladce a nikoho si, pokud to jen jde, nepohněvati, stále více maří proud, za jehož vůdce

nikoliv neprávem je označován pan ministr Hodža, který ve své politice je podporován nejen pravým křídlem agrárníků, ale pravým křídlem celé koalice, lidovci a luďáky...“<sup>26</sup>

Zahajovací schůze podzimního zasedání vlády proběhla 14. října 1926. Oproti jiným zasedáním zde panovala slavnostní atmosféra. Noví ministři byli představeni vládě. Byli uvítáni potleskem, opozice však pokřikovala. Noví poslanci vykonali slib a byl připomenut zesnulý poslanec Vaněk, na jehož místo byl položen věnec z rudých růží, zastřených černým závojem. Poté se ujal slova ministerský předseda Švehla a přednesl vládní prohlášení. Uvedl, že vláda bude navazovat na program přednesený za druhé Švehlovy vlády, která trvala do března 1926.

„...Vláda bere za základ své činnosti v podstatě programové prohlášení, tehdy přednesené, a bude se jim řídit. Tímto svým rozhodnutím chce dokumentovati vláda také nezbytnou nutnost souvislosti vývoje státu bez ohledu na dočasnou politickou konstelaci a současně snahu založiti tradici důvěry občanstva ku předneseným programům vlád.“<sup>27</sup>

„...Zůstaneme věrni cílům, za kterými jsme po celých sedm let šli. Zůstaneme věrni ideám, se kterými jsme svůj stát vybudovali...“<sup>28</sup>

Dále Švehla vytyčil nejbližší problémy, které je třeba vyřešit. Byl to především rozpočet na rok 1927, řešení daňové reformy a reforma sociální a hospodářská. Dále zdůraznil, že nová vláda je vládou parlamentní, což je nezbytné pro řešení velkých úkolů a navíc zdůraznil, že se vláda nebude bránit

---

<sup>26</sup> Uhlíř, D.: c. d., s. 217

<sup>27</sup> Lidové listy, 15. 10. 1926, č. 237

<sup>28</sup> Národní listy, 15. 10. 1926, č. 283

návrhům opozice na jejich řešení. Nemohl nezmínit také to, že ve vládě jsou kromě Čechů a Slováků také jiné národy:

„V našem státě, který je přímo klasickým příkladem úzkého styku různých kultur národních, sestupujeme se dnes ke společné práci pro vytvoření harmonického našeho státu a jeho velkým historickým posláním ve středu Evropy.“<sup>29</sup>

Po Švehlově výstupu se ujal slova ministr financí Engliš, který pronesl dlouhou řeč, v níž seznámil poslance s návrhem státního rozpočtu. Prohlásil, že se bude snažit nedělat dluhy, redukovat náklady na státní stavby a co nejpřísněji vybírat daně. Pečlivě vysvětlil kolik peněz dostanou jednotlivé resorty<sup>30</sup> a uvedl, že přebytek takto udělaného rozpočtu činí 20 milionů. Engliš dále zdůraznil, že postupně odstraní daně z obratu, uhlí, vodní síly, daň přepychovou a sníží daň dopravní. Při své práci se bude řídit heslem svého předchůdce z počátku 20. let, Aloise Rašína, „Pracovat a šetřit“.

Program byl schválen počtem 159:113. Právo lidu však tuto skutečnost napadlo tím, že obvinilo komunisty z toho, že při hlasování scházela ve sněmovně třetina komunistických poslanců. Spekulovalo i o tom, že byli dokonce „odkomandováni“. Za vládou stála tzv. Osmička (potomek Pětky), která měla zprostředkovávat spolupráci kabinetu a parlamentu. Hlavním představitelem Osmičky byl v době Švehlovy nemoci B. Bradáč. Oficiální institucí se však Osmička nestala, tou se staly dva komitáty:

---

<sup>29</sup> Lidové listy, 15. 10. 1926, č. 237

<sup>30</sup> K. Engliš uvedl, že je třeba uhradit o jeden a půl miliardy více než v roce 1926, nejvíc zabere platový systém státních zaměstnanců (450 milionů), dále železnice, úrokový systém a penze. Státní dluhy činily v roce 1926 35 milionů korun, z toho 25 mil. jsou dluhy vnitřní.

1. komitét politických ministrů vedených premiérem
2. komitét hospodářských ministrů pod vedením min. financí, sem by patřila ministerstva obchodu, průmyslu, zemědělství, veřejných prací a min. železnic a pošt.

Ihned po nástupu ministrů do úřadu se začal naplňovat vládní program. Byla schválena 18 měsíční vojenská služba, 140 tisícová armáda, dále byli příslušníci armády zbaveni volebního práva. Dalším bodem byla daňová reforma. Daňový systém se zmodernizoval, vzrostla schopnost konkurence u československých výrobků, byla podpořena konjunktura a v neposlední řadě byl liberalizován zahraniční obchod. Daňová reforma a branný zákon byly schváleny téměř bez potíží. Ty nastaly ve chvíli, kdy měly být schváleny reformy sociální. Jednalo se o novelizaci gentského systému, který platil v Československu od roku 1925. Ten přesouval polovinu podpor na odbory a preferoval odbory silnější. Pravici na zákonu vadilo to, že zaměstnavatelé měli přispívat na pojištění zaměstnanců polovinou pojistných příspěvků, zatímco jejich podíl na správě pojišťovacích úřadů byl roven jedné pětině. Předloha zvýhodňovala především statkáře, což se nelíbilo opozici (viz kapitola Ohlasy tisku na novou vládu a...). Novelizace obsahovala mj. omezení vlivu dělnictva na nemocenské pokladny a sociální instituce, snížení dávek pojistného. Některé skupiny dokonce měly být z pojištěneckých dávek vyloučeny, např. soukromě hospodařící zemědělci, sezónní a domácí dělníci. Ihned se proti této novele zdvihla vlna odporu, byly svolávány různé stávky a na duben 1928 byla svolána stávka generální, která kdyby se uskutečnila, tak by měla nedozírné následky. Generální stávka by byla teprve druhou od roku 1920. Generální stávka se však neuskutečnila a zákon o sociálním pojištění byl schválen v listopadu 1928.

Vláda také musela v letech 1926-1927, překonávat různé překážky, které jí kladli nejen opoziční poslanci, ale také lidé, jež byli spjati s novou vládou. Na sklonku roku 1926 se cílem útoků stal Milan Hodža, který figuroval v tzv. koburské aféře. Koburská aféra, označovaná též jako aféra dr. Eislera, se rozvinula o statky bulharské carské rodiny Koburgů na Slovensku. Nároky na tyto statky si činili dva bratři bývalého cara Borise, Cyril a Jonáš. Tito dva se snažili, aby jejich majetek byl vyčleněn z pozemkové reformy. Využívali k tomu korupce mezi politiky, prý hlavně Hodžu. Celá aféra byla skončena pro nedostatek důkazů a advokát Eisler byl spolu s Koburgy vypovězen ze země.

Další událostí ohrožující chod panské koalice, byla roztržka v německé agrární straně. Spinova aktivistická politika narazila na odpor nacionální frakce poslanců Mayera a Hanreicha, kteří byli nakonec ze strany vyloučeni. V říjnu 1927 vystoupilo ze strany i pět poslanců maďarských nacionálů. Co však bylo nejhorší Švehla na podzim roku 1927 opět onemocní a vládu řídí dočasně Jan Šrámek, který pociťoval velké tlaky na svoji osobu nejen ze strany agrárníků, ale i ze strany Masaryka.

## OHLASY TISKU A JEDNOTLIVÝCH POLITICKÝCH STRAN NA VLÁDU PANSKÉ KOALICE A ŠVEHLOVO VLÁDNÍ PROHLÁŠENÍ

Na novou vládu a vládní program samozřejmě reagoval tisk. Je jasné, že deníky koaličních stran reagovaly na novou situaci kladně, vítaly vládu, kde jsou zastoupeni Němci. Oproti tomu listy opoziční, socialistické tvrdě postupovaly proti nové vládě a jejímu programu, hlavně proti daňové reformě, která znevýhodňuje pracující lid. Cílem této kapitoly je zmapovat dobový tisk a uvést stanoviska politických stran.

### Venkov a agrární strana

Agrární strana byla vůdčí silou koalice, a tak i ohlasy v tisku odrážely tuto skutečnost. Venkov vyjadřuje uspokojení nad novou vládou, která bude prý znamenat konsolidaci republiky. Její vytvoření přirovnávalo k historickému okamžiku a srovnávalo s tím, když Češi vstoupili do aktivní politiky na říšském sněmu.

„Soudíme, že v politických dějinách našeho národa a naší vlasti, bude dnešní datum srovnáno s datem, kdy poselstvo našeho národa za Rakousko, rozhodlo se na konci let sedmdesátých minulého století zanechat pasivní opozice a vstoupiti do aktivní politiky na radu říšskou.“<sup>31</sup>

O vstupu Němců do vlády a jejich vlivu na její fungování soudil Venkov toto: „My, kteří jdeme s Němci do vlády, i ti Němci, kteří se stali vládními, nebudeme mít lehkou situaci,

---

<sup>31</sup> Venkov, 13. 10. 1926, č. 242

snadnou práci, když tolik nedůvěřivých a tolik zaujatých bude nám tuto práci ztěžovati.“<sup>32</sup>

### Lidové listy a strana lidová

Také Lidové listy označovaly 12. říjen 1926 historickým okamžikem, a to hned ze tří důvodů. Prvním a nejhlavnějším byl vstup Němců do politiky, dalším důvodem bylo to, že kabinet je poprvé od vzniku Československa nesocialistický a posledním, třetím aspektem bylo vytvoření úplně nové majority v parlamentu. Dále upozorňovaly na fakt, že vláda byla vytvořena poměrně rychle, že to ani Hrad a levice nečekaly. Vzniku nové vlády předcházela prý okamžik, „kdy socialistické strany přecenily své síly a daly přednost zájmu stranickému před zájmem státním.“<sup>33</sup>

Jediným nedostatkem vlády byl opoziční politik na postu ministra zahraničí, Edvard Beneš. I přes tento nedostatek zhodnotili lidovci kladné hodnocení vlády a boj proti úřednické vládě takto:

„My jsme proto za každé situace, která dosud u nás se vyvinula, stavěli se proti úřednické vládě ne snad z odporu proti osobám, nýbrž z důvodů zásadních a ze snahy, aby se u nás opravdu utvořila demokratická tradice, která by nesahala každou chvíli k výpomoci úřednických vlád.“<sup>34</sup>

### Právo lidu a sociální demokracie

Sociální demokracie nebyla poprvé od vzniku republiky ve vládě, a tak tomu odpovídaly i reakce tisku. Nová vláda byla označována za vládu obtíží, která se bude snažit ukázat

---

<sup>32</sup> Venkov, tamtéž

<sup>33</sup> Lidové listy, 15. 10. 1926, č. 237

<sup>34</sup> Lidové listy, 16. 10. 1926, č. 238



veřejnosti, že to byly právě socialistické strany, které jenom „diktovaly“ a že bez nich nastane ve vládě soulad a klid. Právo lidu vyjadřovalo velké obavy nad počiny budoucí vlády, hlavně nad berní reformou, kdy se obohatí pouze jedna skupina lidí. Nyní předkládám názory Práva lidu na vládu panské koalice:

„Složení nové vlády se projevuje především nejužší spojení agrárníků všech národností za účelem provádění reakční hospodářské politiky. ...Pracující lid může očekávat od této vlády jen nejhorší....Je to vláda stabilizace bídy.“<sup>35</sup>

„...tato vláda, vnitřně slabá, bude chtít produkovat svoje siláctví na poli politiky protidělnické a politiky namířené proti chudákům.“<sup>36</sup>

Dále bylo vládě vytýkáno, že v ní nebyl ani jeden dělník, že to byla vláda třídní a vláda měšťanské pravice. Po Švehlově prohlášení v parlamentu se opět zdvihla vlna kritiky. Atmosféra jednání byla popisována jako dušičková. Podle sociální demokracie Československo ještě nemělo tak slabou vládu ve své historii. Právo lidu nazvalo třetí Švehlovu vládu jako chudou, a to z několika důvodů:

„...jest chudá na důvěru sněmovny, dodnes nemá majority. Jest chudá na důvěru nejširší pracující masy...Jest chudá na ideje, leč by chtěla vystačiti s ideou /klidu a pořádku/.“<sup>37</sup>

Stanovisko sociální demokracie, které vyjadřovalo názor na koalici a důvody proč nevstoupila tato strana do vlády, přednesl poslanec Tomášek. Hned na počátku uvedl, že neúčast sociálních demokratů ve vládě nemá národnostní podtext, ale uvedl, že:

---

<sup>35</sup> Právo lidu, 14. 10. 1926, č. 243

<sup>36</sup> Právo lidu, 13. 10. 1926, č. 242

<sup>37</sup> Právo lidu, 15. 10., č. 244

„Sociální demokracie přešla do opozice. Bude i v opozici sledovati politiku konstruktivní, která povede k posílení a zabezpečení republiky a v zápase proti třídní zaujatosti nynější vlády a většiny bude hájiti zájmy a potřeby pracující síly.“<sup>38</sup>

O samotném vládním programu se vyjadřoval Tomášek velice pohrdavě, prohlášení bylo mlhavé a nejasné a navíc udělal Švehla velkou politickou chybu, když odkazoval, že vláda panské koalice přejímá program předchozí Švehlovy vlády. Tomášek upozorňoval na skutečnost, že předchozí prohlášení tvořily a schvalovaly i strany socialistické a že tento program odsuzovaly občanské vládní strany. Byl to jeden z důvodů, proč musela být jmenována úřednická vláda v březnu 1926. Předseda poslaneckého klubu sociální demokracie ukončil svůj projev slovy, za které byl odměněn velkým potleskem.

„...nemáme důvěry k vládě a nemůžeme proto vzít na vědomí její prohlášení....Jsme přesvědčeni, že tento zápas skončí vítězstvím dělnické třídy, která je a zůstane nejširší základnou existence československého národa.“<sup>39</sup>

Tato závěrečná slova nahrávala komunistické straně, která nabídla sociální demokracii spolupráci. Komunisté nabízeli jednání, na kterém by se společně dohodli na postupu proti daňové reformě a sociálnímu zákonu. Sociální demokracie však nabídku odmítla. Nesouhlasila totiž s tím, že komunisté chtěli nastolit v Československu diktaturu a ve svých rozhodnutích nebyli samostatní. Dělali pouze to, co jim nařídil SSSR. Oproti tomu sociální demokracie zůstávala věrná demokratickému režimu.

---

<sup>38</sup> Právo lidu, 21. 10. 1926, č. 249

<sup>39</sup> tamtéž

Svůj nesouhlas s vládou pak ještě Právo lidu vyjádřilo několikrát, v den oslav 28. října dokonce nepřímo vyzvalo vládu podat demisi.

„Poprvé projevy 28. října nepatřily vládě republiky, poprvé masy národa udělaly demarkační čáru mezi sebou a vládou tohoto státu. Vláda byla letos na říjnových manifestacích tak osamocená,..., že vláda, která by byla jemná ve svém demokratickém smyslu, musila by po tomto 28. říjnu podat demisi.“<sup>40</sup>

### Národní listy a národní demokracie

Národní demokracie nebyla v říjnu 1926 zastoupena ve vládě. Svého zástupce vyslala až roku 1928, zatím ministerstvo obchodu a zásobování, které bylo národní demokracii vymezeno zastával Jan Černý. Národní listy obviňovaly socialistické strany z vytvoření nové vlády.

„...nová českoněmecká vláda byla vyvolána vinou stran socialistických, které rozbily všennárodní koalici a odepřely do nové všennárodní koalice vstoupit. Odpovědnost za to spadá jedině na ně.“<sup>41</sup>

Stanovisko, které Národní demokracie vydala ke své účasti ve vládě, zní takto:

„Národní demokracie není zastoupena ve vládě. Jsou to důvody, vyplývající ze zásadního našeho názoru o stavbě našeho národního státu, ke kterému zdá se nám, že Němci nepodali ještě dostatečných důkazů své opravdové oddanosti, abychom

---

<sup>40</sup> Právo lidu, 29. 10. 1926, č. 256

<sup>41</sup> Národní listy, 15. 10. 1926, č. 283

mohli věřit v jejich státotvornost i že nebude bržděn náš dějinný vývoj národní.“<sup>42</sup>

„Nejdeme do vlády, poněvadž považujeme účast Němců ve vedení státu dnes za brždění našeho národního vývoje k plnému sebeurčení nejen národnímu a osvětovému, nýbrž zejména hospodářskému.“<sup>43</sup>

Národní listy dále upozorňovaly, že od března 1926 nastaly v politice velké změny. Poprvé od roku 1918 nebyly ve vládě socialistické strany. Nastal přesun sil, v parlamentu se rozvíjely síly národní a sociální a do parlamentní většiny se dostali poslanci, kteří byli léta v opozici, tzn. luďáci a německé strany.

#### Rudé právo a komunistická strana

Komunistická strana patřila samozřejmě k opozici, a tak bylo předem jasné, jaké budou její reakce na novou Švehlovu vládu. Již 12. října 1926 Rudé právo vyzývalo lid, aby bojoval proti nové vládě a jejímu programu. Komunisté nesouhlasili s daňovou reformou, po jejíž uskutečnění přijde bída a hlad. Novou vládu charakterizovalo Rudé právo slovy:

„Složení nové vlády projevuje se především nejužším spojením agrárníků všech národností za účelem provádění reakční hospodářské politiky. Agrárníci jsou jádrem nové vládní většiny....Pracující lid může od vlády očekávat jen to nejhorší...Jediná strana, která je mimo tuto organizaci a v zostřeném boji proti kapitalistické stabilizaci a zbídačení pracujícího lidu je strana komunistická...je to vláda stabilizace bídy.“<sup>44</sup>

---

<sup>42</sup> Národní listy, 13. 10. 1926, 281

<sup>43</sup> Národní listy, 14. 10. 1926, č. 282

<sup>44</sup> Rudé právo, 14. 10. 1926, č. 243

Komunisté se pokoušeli spojit se sociální demokracií, aby mohli lépe bojovat proti vládě. Sociální demokracie, jak již bylo uvedeno, tuto spolupráci odmítla. Dne 20. října vyšlo v tisku prohlášení, přednesené poslanci Hakenem a Kreibichem, kde vyzývali v boj proti drahotě, daním a nezaměstnanosti. Na tomto místě bych ráda ocitovala některé pasáže z jejich řečí, týkající se panské koalice.

„Naše stanovisko k této koalici a její vládě vyplývá z jejího třídního, protilidového, protidělnického charakteru. Budeme jí všemi prostředky v parlamentě i mimo parlament potírat jako vládu buržoazie a třídní reakce.“<sup>45</sup> (posl. Haken)

„Švehlovo prohlášení jest rekordem nejen co do krátkosti, nýbrž i bezobsažnosti. Důležitý jest pouze úvod, v němž Švehla prohlašuje, že vláda přejímá programy starých vlád....Projev Viškovského proti uznání SSSR, de jure dokazuje, že buržoazie nechce zmírniti krize, nýbrž že se jí má státi nezaměstnanost prostředkem k tomu, aby dělnickou třídu dále potlačovala.“<sup>46</sup> (posl. Kreibich)

O den později Rudé právo psalo, že ač většina obyvatel byla proti vládním reformám, tak vláda toho nedbala a tím porušovala zásady demokracie.

„...ani na okamžik nemůže nikdo pochybovati, že většina obyvatel je proti A. Švehlovi. Ale Antonín Švehla vládne. Ač je 90% lidu proti drahotě, zdrazuje se dál...To je tedy demokracie, to je ta slavná vláda většiny obyvatelstva.“<sup>47</sup>

---

<sup>45</sup> Rudé právo, 20. 10. 1926, č. 248

<sup>46</sup> tamtéž

<sup>47</sup> Rudé právo 21.10. 1926, č. 249

### Zahraniční tisk

Německé listy těch politických stran, které byly zastoupeny ve vládě vesměs kvitovaly to, že Němci jsou ve vládě. Slovenský tisk upozorňoval, že pokud se luďáci po návratu Hlinky z Ameriky rozhodnou nevstoupit do koalice, bude z vlády rázem minorita. Západní evropský tisk se také kladně vyjadřoval k účasti Němců ve vládní koalici, což považoval za obrovský mezník v dějinách Československa

## PŘÍPRAVA PREZIDENTSKÉ VOLBY

Otázka prezidentské volby se objevovala v různých politických situacích již roku 1926. Příprava volby byla také jedním z úkolů vlády panské koalice. Veřejnost se domnívala, že bude opět zvolen Masaryk. České slovo se po jmenování vlády vyjádřilo takto:

„...positivní úspěch je, že volba prezidenta Masaryka je pro příští volbu zajištěna.“<sup>48</sup>

Bylo však mnoho dalších možných kandidátů, kteří by mohli tuto důležitou a prestižní funkci zastávat. Mezi ně patří Edvard Beneš, Antonín Švehla nebo Karel Kramář, který toužil po prezidentském postu již celá 20. léta. Prezidentská volba bylo něco, co by mohlo změnit politickou scénu, a proto se každá politická strana snažila o co nejlepší politiku a strategii. Cílem bylo postavit kandidáta, který by vyhovoval politické většině. Cílem protihradní skupiny v agrární straně bylo, jak již víme, uklidit Švehlu na post prezidenta, a tím uvolnit místo pro Milana Hodžu, který by se ujal premiérství.

Obecně se předpokládalo, že musí být zvolen Masaryk, protože socialistické strany nechtějí Švehlu a Kramáře a strany občanské odmítaly Beneše. Sám T. G. Masaryk se volbou nezabýval. V září 1926 v rozhovoru pro Prager Tagblatt řekl:

„Můj Bože! Tato volba není mojí věcí, nýbrž věcí národa a republiky, otázka příští volby mne ani dost málo neznepokojuje. Já bych byl šťasten, kdybych republice a demokracii mohl sloužit jako volný publicista a zhodnotit své názory

---

<sup>48</sup> České slovo, 14. 10. 1926, č. 242

žurnalisticky. Vývoj od války mohl zajisté všechny prozíravé lidi přesvědčit oč jde: Udělat z otroků svobodné lidi.“<sup>49</sup>

Masarykovým odpůrcům nahrála událost, která se stala na Silvestra roku 1926, kdy se původní pátečníkový večer změnil na silvestrovskou oslavu u Karla Čapka, které se zúčastnil i Masaryk. Karel Čapek mu adresoval novoroční koledu, kterou četli tři herci převlečení za politiky, a to Švehlu, Šrámka a Kramáře. Tato tzv. Silvestrovská aféra vyvolala velkou nevoli proti Masarykovi a Čapkovi z řad Národní demokracie a klerikálního tisku.

Jak již bylo řečeno Masaryk o své znovuzvolení neusiloval, pouze chtěl, aby se Československo vyvíjelo tím směrem, který započal on. Dobře věděl, že proti němu jsou poslanci Národní demokracie, řuďáci a opozice. Za vhodného kandidáta považoval Švehlu, ten však nechtěl být prezidentem, necítil se dost kvalifikován.

Masaryk chtěl uklidnit politické vřavy, které se týkaly prezidentských voleb a rozhodl se odjet na neoficiální cestu. Odjel z vlasti 9. března 1927, doprovázen dcerou Alicí, tajemníkem V. Kučerou a osobním lékařem A. Maixnerem.

Hlavním cílem byla Palestina. Masaryk byl prvním demokratickým prezidentem, který tuto zemi navštívil. Vyplul tedy z přístavu Marseille, navštívil Egypt, Jeruzalém, Řecko a zúčastnil se jako soukromá osoba zasedání Společnosti národů. O své dlouhé cestě řekl, že zůstává schválně tak dlouho na cestách, aby politikům ukázal, že volba není věcí jeho, ale jejich.

---

<sup>49</sup> Opat, J.: Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka, s. 415



Zodpovědnost za jeho zvolení přebíral Antonín Švehla. Soudí se, že i Švehla odjel na nějaký čas do zahraničí. Nebyl totiž přítomen na jednání, jež se konalo v dubnu 1927. Švehla se snažil pro volbu sjednotit koalici, ale narazil na odpor luďáků. Pro Masaryka se zdály pevné pouze hlasy agrárníků a lidovců. Jenže hlavní představitel lidové strany Šrámek odkládal své rozhodnutí na den volby. Patrně proto, aby zviditelnil svou stranu. Také Národní demokracie hlásala, že nebude volit Masaryka. Proti Masarykovi byli i někteří ze skupiny Hradu. Prezidentská volba aktivizovala protimasarykovský tisk. Začal se vydávat týdeník Fronta. Redaktorem byl K. Horký, mezi autory článků patřili mimo jiné i Lev Borský a Viktor Dyk. Čím více se volba blížila, tím více se začaly objevovat různorodé názory. Karel Kramář říkal, že prezident má být oficiálním kandidátem sněmovní většiny, a proto by to neměl být Masaryk, kterého většina majority odmítá. Stránský žádal, aby byl Masaryk oficiálním kandidátem opozice. Nakonec se našel kompromis, a to takový, že Masaryk bude podporován vládní většinou, ale nebude oficiálním kandidátem jejich stran. Komunistická strana se rozhodla podpořit Masaryka až ve druhém kole, ale pouze tehdy, bude-li proti němu stát kandidát panské koalice.

Vláda panské koalice měla před sebou velký úkol, a to zajistit hlasy pro znovuzvolení T. G. Masaryka. Každá politická strana se musela na základě svého uvážení rozhodnout zda bude či nebude volit stávajícího prezidenta Masaryka a vydat o tomto rozhodnutí prohlášení pro své voliče a příznivce. Po celý měsíc květen vycházely v různých novinách články o tom, jak se která strana rozhodla. Jako první vyslovila své stanovisko strana komunistická. Rudé právo otisklo oficiální prohlášení strany, v něm zaznělo mimo jiné toto:

„Masaryk je pro nás nástrojem buržoazie, že jej budeme co nejostřeji potírat a že postavíme pro volbu prezidenta vlastního kandidáta, že však v případě, bude-li Masaryk státi v užší volbě proti kandidátu měšťanské pravice a bude-li rozhodnutí mezi oběma záviseti na našich hlasech, budeme volit Masaryka, abychom předešli oživení Masarykových iluzí.“<sup>50</sup>

Rudé právo bojovalo proti Masarykovi a jeho volitelům dalšími články, které měly Masaryka poškodit. Komunistická strana vyzývala své voliče a pracující lid k prosazování svých zájmů:

„Pracující lid Československa musí poznat, že prezident buržoazního státu obstarává jen zájmy buržoazie a nikoliv zájmy lidu, a proto se musí postavit za zájmy lidu.“<sup>51</sup>

O několik dní později přišla s rozhodnutím volit Masaryka agrární strana. Byla první stranou koalice, která byla rozhodnuta o podpoře Masaryka. Švehla doufal, že tímto brzkým rozhodnutím inspiruje ostatní strany koalice, aby se vyjádřily k Masarykově podpoře. Týden před volbou se konala schůze agrární strany, kterou Antonín Švehla začal slovy:

„Abych nezapomněl. Budeme volit prezidenta. No, my nepěstujeme žádné tatínkování, ale také žádné zlomyslnosti. Nám jde o republiku a republika potřebuje Masaryka, a tak ho budeme volit.“<sup>52</sup>

Švehla také veřejně několikrát prohlásil:

---

<sup>50</sup> Rudé právo, 2. 5. 1927, č. 103

<sup>51</sup> Rudé právo, 7. 5. 1927, č. 108

<sup>52</sup> Dostál, V.: Antonín Švehla, s. 149

„Prezidentem jest a bude T. G. Masaryk. Kdo je proti tomu, zaslouží si pár facek a já jsem ochoten mu je sám dát.“<sup>53</sup>

Nastal však první problém, a to problém s luďáky. Ti vydali prohlášení nejen proti Masarykovi, ale hlavně proti Švehlovi, který podle Hlinky terorizoval ostatní strany, aby podpořily stávajícího prezidenta. Hlinka dokonce žádal Švehlu, aby nechal padnout Masaryka a tím zachránil vládní koalici. Vůdce luďáků šel dokonce tak daleko, že vydal manifest, který museli všichni členové strany podepsat. V manifestu mimo jiné stálo toto:

„Slovenská duše a katolický cit nám brání v pomoci k vítězství nynějšího prezidenta....než bychom volili Masaryka, raději vystoupíme z vlády.“<sup>54</sup>

Dále se opět luďáci odvolávali na Pittsburskou dohodu a tvrdili, že jediným volitelným kandidátem na prezidentský úřad by byl Karel Kramář.

Asi v polovině května se pro Masarykovu podporu rozhodla sociální demokracie, strana živnostenská, němečtí agrárníci a němečtí křesťanští sociálové, jež svůj postoj zhodnotili takto:

„Koalice vládních stran se pro otázku prezidentskou nerozpadne....neboť prezidentská volba bude mít pro Němce vždy podřadný význam.-Jest aktem politickým, při němž v první řadě rozhodují politické úvahy...“<sup>55</sup>

Oproti tomu německá sociální demokracie se rozhodla pro bílé lístky, tzn. nepodpořit ani jednoho kandidáta.

---

<sup>53</sup> Klíček, A.: Boj o Hrad II, s. 125

<sup>54</sup> Právo lidu, 13. 5. 1927, č. 113

<sup>55</sup> Lidové listy, 27.5. 1927, č. 123

Československá strana lidová a její předseda Jan Šrámek dlouho váhali a nechávali své rozhodnutí na poslední chvíli. V průběhu května sice byly náznaky o podpoře T. G. Masaryka, když Lidové listy psaly o kontinuitě a stabilizaci státu, jež měla být zajištěna trojúhelníkem Masaryk, Beneš a Švehla.

„T. G. Masaryk je naším prezidentem a též jím zůstane. Je věřícího ducha a těší se i tělesnému zdraví, proč by odstupoval. A Masaryk bude volen prezidentem vždycky, pokud mu Bůh života a zdraví dopřeje. To pravíme my, kteří nejsme nijak nadšeni jeho bývalými názory a kteří neradi viděli, jak se příliš dal ovládati vlivy protestantskými a měšťanskými.“<sup>56</sup>

Nicméně v den volby se rozhodli také podpořit stávajícího prezidenta:

„Nestalo se tak z důvodů citových, ale po chladné politické úvaze. Vláda v demokracii jest víc než prezident republiky. Za dnešní situace a po přesném uvážení všech možností odevzdaly lidové kluby své hlasy pro muže, jež nikdy nevyznával lásku katolicismu a také ne politické straně lidové, ani jejím představitelům.“<sup>57</sup>

Závěrem ještě zmíním dvě strany, a to Národní demokracii a národní socialisty. Národní socialisté pod vedením Václava Klobáče byli rozhodnuti volit Masaryka.

„Masaryk je volen jako osobnost pro své zásluhy o naše osvobození i pro své vzácné vlastnosti osobní. Jsme pro Masaryka politicky, věcně i osobně, neboť je nám jasno, že

---

<sup>56</sup> Lidové listy, 6. 5. 1927, č. 105

<sup>57</sup> Lidové listy 28. 5. 1927, č. 124

republika potřebuje T. G. Masaryka. Volit ho je samozřejmá naše povinnost, ale i naše velké politické právo.“<sup>58</sup>

Národní demokracie se inspirovala postojem luďáků a rozhodla se Masaryka nevolit. Ještě čtyři dny před volbou uvažovala o kandidatuře K. Kramáře. Definitivní rozhodnutí padlo den před volbou, kdy bylo vydáno prohlášení:

„Národní demokracie chce budovat republiku v pevný národní stát, zabezpečovati jeho budoucnost rozvážnou politikou vnitřní i zahraniční a zvláštní úsilí obracet k hospodářskému a finančnímu zesilování státu....Znovuzvolení Masaryka není ve státním zájmu a Masaryk nemůže býti kandidátem Čsl. národní demokracie na úřad prezidenta republiky....Hlava československého státu musí býti nad stranami a že musí představovati zvláště v dnešní zahraniční situaci naši historickou politiku národní, slovanskou a demokratickou...“<sup>59</sup>

Z tohoto výčtu je tedy jasné, že Masaryk bude zvolen a strany, které ho nepodpoří, hlavně Národní demokracie a luďáci budou pod silným tlakem nejen ze strany politiků, ale i ze stran svých voličů, z nichž většina by si na prezidentském postě přála právě Masaryka.

Masaryk, přestože byl v zahraničí, o domácí politické při věděl. Pravidelně si vyměňoval dopisy se Švehlou a Benešem. Edvardu Benešovi napsal dne 13. května z Beauvallon:

„...soudím, že strana, která bude proti mé volbě, nemůže být ve vládě,... jsem každý okamžik připraven na rezignaci,... nečekám, že by Švehla se dal zvolit a vy zatím nepřicházíte

---

<sup>58</sup> České slovo, 14. 5. 1927, č. 115

<sup>59</sup> Národní listy, 27. 5. 1927, č. 145

v úvahu-ačkoli po mé rezignaci by byli v úzkých a volili by mě nebo Vás, rezignace by přišla v úvahu, kdybych nebyl zvolen hned, v prvním kole....Než to je případ krajní, který by nastal, kdyby volba dopadla nečestně, t. j. kdybych byl zvolen seškrabanou většinou a proti vládním stranám. Seškrabanou většinou byly s to utvořit levicové strany, k nimž byli ochotni se ve druhém kole připojit i poslanci komunističtí.“<sup>60</sup>

Sám Masaryk podezříval Hodžu z příprav plánu získat post ministra zahraničí. Vše se mu potvrdilo dopisem z 15. dubna 1927, který mu zaslal poslanec Josef Schieszl.

„Pracuje se usilovně proti kandidatuře pana prezidenta, v čele tohoto boje jsou Sís a Hodža,...dr. Renner má ve svých zápiscích ty, které je možno získat proti vaší osobě (nár. demokraté, lidovci, luďáci, poslanci J. Stříbrného, poslanci německých občanských stran a 22 agrárníků). Sís pracuje usilovně proti Novákovi, Samkovi, Matuškovu a Ježkovi.“<sup>61</sup>

Nejvíce dopisů však napsal Švehlovi, radil se s ním o datu svého příjezdu do vlasti. Nakonec se oba dohodli na 25. květnu 1927. To je zřejmé z dopisu z 12. května, ve kterém Švehla píše:

„S příjezdem 25.(středa) souhlasím.“<sup>62</sup>

Masaryk chtěl původně přijet až 27. května, ale nechtěl být vítán jako prezident, protože by ještě ráno nebyl zvolen. Po svém příjezdu přijal v Lánech Františka Udržala a Edvarda Beneše. O den později rokoval s generály Čečkem a Syrovým a odjel do Prahy.

---

<sup>60</sup> Pecháček, J.: Masaryk, Beneš, Hrad, s. 56

<sup>61</sup> tamtéž, s. 60

<sup>62</sup> Kučera, K.: K pozadí třetí prezidentské volby T. G. Masaryka, s. 136

Vraťme se však ještě do doby, kdy je Masaryk v zahraničí. Za zmínku stojí ještě dva dopisy, které byly adresovány předsedovi vlády Švehlovi. Dne 15. května zkoncipoval Masaryk dopis, který však nakonec neodeslal. V něm byla popsána politická situace v Československu a byly vypsány strany, které jsou proti Masarykovu znovuzvolení. Dále v tomto dopise Masaryk nabízel své odstoupení z úřadu. Pro svou volbu si kladl dvě podmínky, a to zvolení v prvním kole a neúčast stran, které budou proti němu ve vládě. Podobný dopis odeslal již o dva dny dříve Benešovi (viz výše). Ráda bych ocitovala některé pasáže z Masarykova konceptu.

„Tímto rozpoznáním dostal jsem se již před delší dobou tam, že jsem Vám nabízel a odůvodňoval své odstoupení z prezidentství, nabízím Vám je teď. Zatím bych se ustanovil na dvou zásadách. Předně strany vládní, které budou proti mé volbě, nemohou zůstat ve vládě...A druhá: nepřijal bych zvolení teprve druhé- není-li pro mne ústavně určená kvalifikovaná většina, prezidentským poškrabkem nebudu.“<sup>63</sup>

O den později, tedy 16. května 1927, byl odeslán dopis Švehlovi, kde se žádné úvahy o odstoupení neobjevují. Masaryk psal, že ví o nepříjemnostech, které má Švehla s prosazením Masarykovy osoby na prezidentský post. Dokonce byl rozhodnut přijmout další sedmiletý prezidentský úřad, a to nejen vzhledem k zahraničním událostem:

„Problémy zahraniční- Rakousko (Anschluss), maďarská dost úspěšná propaganda (revise smluv resp. hranic) a brojení

---

<sup>63</sup> Kučera, K.: c. d., s. 136

světových finančníků proti „balkanisaci“ atd.- ukládají mně vydržet na svém místě, pokud to se ctí jde.“<sup>64</sup>

Dalším tématem, kterým se zabýval nejen v tomto dopise, byla otázka osudu politických stran, které budou proti jeho osobě.

„Domnívám se, že je požadavek čistě věcný, aby strana, která se staví proti mně a Vám, z vlády odešla: Nevím ovšem, jak by se později za téhož prezidenta do vlády mohla zase dostat.“

„...pochopuji také náladu některých stran, že by měly rády prezidenta svého, ale říkám si, že mají stejnou povinnost jako já podřídit svou náladu rozumu.“<sup>65</sup>

T. G. Masaryk se tedy vrátil do vlasti dva dny před volbou. Nakonec jeho jediným oficiálním protikandidátem byl Václav Šturc, představitel komunistické strany. Václav Šturc, se narodil roku 1858. Jeho politická kariéra se rozjela roku 1921, kdy vznikla Komunistická strana Československa, a to tím, že se odštěpila od sociální demokracie. Václav Šturc se stal 1. předsedou komunistické strany. V této funkci vydržel do roku 1922. V letech 1925-1929 byl senátorem. V roce 1929 byl však z komunistické strany vyloučen a stál ve vedení komunistické opozice

Jak je vidět, boj o prezidentské hlasy probíhal nejen na scéně politické, ale také v novinách a časopisech. Jedním z periodik, které se zabývaly volbou, byl časopis Přítomnost, jenž řídil Ferdinand Peroutka, velký obdivovatel a zastánce T. G. Masaryka. Na stránkách Přítomnosti se rozhořel boj o to, kdo

---

<sup>64</sup> Kučera, K.: c. d., s. 137

<sup>65</sup> tamtéž, s. 137



nejvíce škodí vlasti, označeni byli dva viníci, a to Masaryk a Beneš. Znovu se také otevřela otázka pravomocí, kdy byl uveřejněn článek Dr. Pokorného, Postavení prezidentovo<sup>66</sup>. Zde se píše, že je nutné odlišit odpovědnost právní a politickou, právní odpovědnost se týká stíhání prezidenta za zločiny (kromě velezrady), kdy nemůže být trestán v době svého funkčního období. Politická odpovědnost je pak důsledkem určitých politických požadavků, které jsou dány mocenskými poměry ve státě.

Čím více se blížil termín volby, tím více se začaly objevovat protimasarykovské hlasy, jak jsem již uvedla vznikl nový časopis, a to časopis Fronta. Horkého kampaň byla velice pokleslá, ale útočná. Pro Masaryka a Beneše píší podle Fronty lidé za peníze, kdežto pro ostatní politiky z idealismu. Dokonce byl obviňován i Karel Čapek, který prý jezdil do Lán pouze proto, aby se lépe prodávaly jeho spisy. Lidé, kteří věřili Masarykovi, dostávali za svou podporu a víru dobře zapláceno. Lev Borský, jeden z přispěvatelů do Fronty ke zvolení Masaryka řekl:

„Co kdy bylo o Masarykovi řečeno v cizině dobrého, spadá na účet diplomatické zdvořilosti.... Zůstane-li Masaryk prezidentem, nemůžeme od ciziny očekávat nic jiného než posměch, nedůvěru a opovrhování.“<sup>67</sup>

Peroutkova odpověď na sebe nenechala dlouho čekat.

„...bojovat za T. G. Masaryka není nejpříjemnější práce, řeknu, ba je to jedna z nejhorších prací, poněvadž nutí k denním hádkám s hlupáky a lidmi nepoctivými a kořistními.“<sup>68</sup>

---

<sup>66</sup> Pokorný, J.: Postavení prezidentovo In: Přítomnost, 1927, s. 178-180

<sup>67</sup> Peroutka, F.: Několik Masarykových nepřátel In: Přítomnost, 1927, s. 289-291

<sup>68</sup> Peroutka, F.: tamtéž

Dalším, kdo se v tisku rozhodl podporovat Masarykovo znovuzvolení, byl jeho velký přítel Karel Čapek. Ten začal v Lidových novinách připravovat kampaň podporující kandidaturu T. G. Masaryka. Ve svém článku, zvaném Žurnalistům, řekl toto:

„...nedopusťte, pokud Vás jest, aby tato volba dala se ve vřavě a hanbě, která se nyní rozpoutává.“<sup>69</sup>

Peroutka v úvodníku tohoto tisku na počátku května napsal:

„Masaryk znamená pro nás za hranicemi kapitál a že by pro mladý a málo známý stát nebylo rozumné zakopávat tuto hřivnu.“<sup>70</sup>

Těsně před volbou vyvrcholila Masarykova podpora článkem nazvaným Tři volby prezidenta, kde se doslova píše toto:

„Masaryk je jediným kandidátem, který může býti zvolen v první volbě a že v důsledku konsolidace státu a pronikajícího pochopení pro realitu ve všech národnostech státu je také jediným kandidátem, který může soustředit na sebe hlasy nejen různých sociálních skupin uvnitř čs. národa, ale dokonce i hlasy největší části národnostních menšin ve státě, je to kandidát, který překlenuje rozdíly společenské, sociální i národnostní, je to kandidát celostátní.“<sup>71</sup>

Asi nejdůležitěji popsaly situaci Národní listy, kdy analyzovaly politickou situaci a napsaly:

„...Pokud se týče fronty socialisticko-komunistické pro kandidaturu dosavadního prezidenta, jest toto stanovisko úplně

---

<sup>69</sup> Opat, J.: Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka, s. 415

<sup>70</sup> Lidové noviny, 2. 5. 1927, č. 221, s. 1

<sup>71</sup> Lidové noviny, 24. 5. 1927, č. 262

vedle stanoviska koaličního. O tom, kdo bude koaličním kandidátem na presidentství a kdo bude míti v důsledku toho nadpoloviční většinu hlasů při volbě pro sebe, rozhodnou československé koaliční strany a nikoliv socialisticko-komunistická opozice.....otázka prezidentské volby nesmí být řešena z hlediska osobního, nýbrž z hlediska věcného, z hlediska zájmů republiky.“<sup>72</sup>

Z tohoto výčtu je tedy jasné, že Masaryk bude zvolen a strany, které ho nepodpoří, hlavně Národní demokracie a luďáci budou pod silným tlakem nejen ze strany politiků, ale i ze stran svých voličů, z nichž většina by si na prezidentském postě přála právě Masaryka.

---

<sup>72</sup> Národní listy, č. 124

## VOLBA PREZIDENTA REPUBLIKY

K samotné volbě došlo, jak jsem již mnohokrát zmínila, 27. května 1927. Masaryk byl v Praze přítomen již od předešlého dne, chtěl volbu sledovat a případně se rozhodnout, jak dále postupovat. Proti Masarykovi nastoupil tedy jediný oficiální kandidát Václav Šturc.

Volby se mohlo zúčastnit 450 volitelů, kteří mohli odevzdat svůj hlas. Právo zvolit budoucího prezidenta využilo 434 z nich, z toho tedy vyplývá, že se 16 poslanců buď zdrželo hlasování nebo nebylo přítomno volbě. Z těchto 434 odevzdaných lístků bylo 104 prázdných a dva neplatné. Zbývá nám tedy 328 hlasů, které si rozdělili dva prezidentští kandidáti. Aby byl nový prezident zvolen hned v prvním kole, potřeboval získat minimálně 261 hlasů. Václav Šturc obdržel pouhých 54 hlasů, volila ho jeho domovská strana, a to strana komunistická. Z tohoto vyplývá, že Masaryk obdržel 274 hlasů, což je o třináct více, než bylo ke zvolení potřeba. T. G. Masaryka volilo 26 německých sociálních demokratů, 85 volitelů z řad české sociální demokracie a národních socialistů a zbytek hlasů obstarala majorita, tzn. agráři, lidovci a živnostníci, kteří měli dohromady 196 hlasů. Z těchto počtů tedy vyplývá, že ze stran majority Masaryka nepodpořilo 30 volitelů. Bílé lístky odevzdali Národní demokraté Karla Kramáře, luďáci (Hlinka), maďarští křesťanští sociálové (Szullo) a němečtí nacionalisté (Brunar), dále pak část lidovců, němečtích křesťanstích sociálů, zástupce karpatoruských zemědělců a frakce poslance J. Stříbrného. Bylo jasné, že kdyby Masaryka nepodpořili němečtí sociální demokraté, bylo by nutné uspořádat druhé kolo prezidentských voleb. Z toho, co však víme o postoji Masaryka

ke druhému kolu, není jasné, kdo by býval byl v roce 1927 a v následujících sedmi letech prezidentem ČSR.

Obecně jsem tedy popsala průběh a výsledek volby a nyní bych se ráda věnovala schůzi Národního shromáždění, která zvolila nového prezidenta. Společná schůze poslanecké sněmovny a senátu se tedy konala v pátek 27. května 1927 v 11 hodin. Přítomni byli samozřejmě všichni členové vlády a 286 poslanců a 148 senátorů. Celou schůzi a zároveň i prezidentskou volbu řídil předseda poslanecké sněmovny Jan Malypetr, kterého zastupoval Ing. Dostálek. Jednání mělo dvě části, a to volbu prezidenta a slib nově zvoleného prezidenta republiky. Na počátku předseda Malypetr oznámil plán jednání, jmenoval tajemníky a pořadatele schůze. Často byl přerušován výkřiky komunistických poslanců, např.: „Poslanec Serdojak sedí v kriminále nebo policie a vojsko obklíčily parlament, to je svobodná volba prezidenta republiky.“ Dále omluvil některé poslance, kteří se nemohli jednání účastnit z důvodu zahraničních cest, např. Šmeral, Zoufalý, Haken. Mezi voliči však scházel i poslanec Josef Patzel, předseda klubu německých národních socialistů, který pár dní před volbou zemřel a na jehož místo byl položen věnec s rudými stuhami zdobenými hákovým křížem.

### 1. Volba prezidenta

Po krátkém úvodu se přistoupilo k volbě prezidenta, nejprve bylo nutno vysvětlit plán volby. K volbě byly vydány zvláštní lístky s obálkami, jež měl každý volitel ve složce nadepsané svým vlastním jménem. Složka obsahovala tři druhy lístků a obálek. Pro první volbu měly být použity lístky bílé a bílá obálka, pro případnou volbu druhou to měl být lístek růžový s obálkou téže barvy a pro volbu užší byla připravena barva

modrá. Nakonec tedy stačily pouze lístky bílé. Aby byl hlas platný je nutné použít správný lístek a správnou barvu obálky, která musí být nezalepená. Na lístek má každý volitel právo napsat jméno kandidáta, ale bez poznámek a případných výhrad. Toto vše odevzdat do urny danému zapisovateli, který bude obcházet sněmovnu spolu s úředníkem sněmovny nebo senátu. Jako zapisovatelé byli určeni tito poslanci: Dubický, Petersilka, Becko, Ježek a senátoři Krouský, Procházka, Praus a Kalčok. Každý z nich obíhal přidělenou část sněmovny. Hlasovat se začalo v 11. 23 hod.

Po sečtení hlasů, asi deset minut po poledni, oznámil předseda Malypetr výsledek hlasování. Po oznámení verdiktu se sálem rozhostil veliký potlesk, ale poslanci strany komunistické, německé národní a německé národně socialistické odešli ze zasedací síně. Jednání bylo na třicet minut přerušeno, aby se mohl dostavit prezident Masaryk a mohl proběhnout prezidentský slib.

Po přerušení schůze se odebral A. Švehla s předsedy obou sněmoven, zapisovateli a tajemníky do salonku za předsednickou tribunu, kde podepsali pergamenovou listinu, která oznamovala prezidentovi jeho znovuzvolení. Tato listina byla uměleckým dílem grafika Jaroslava Bendy (profesor uměleckoprůmyslové školy), byla ve stříbrném pouzdře, k němuž byla připojena pečeť Národního shromáždění a tento celek byl vložen do obalu z bílé kůže se zlatým znakem republiky.

Znění listu:

Národní shromáždění republiky Čsl. Tomáši Garrigue Masarykovi.

Národní shromáždění republiky československé, vykonávajíc právo a povinnost, jež mu ukládá ústava republiky, zvolilo dne 27. května 1927 Vás prezidentem republiky československé v té dobré víře, že budete šetřiti zákonů a úřad svůj svědomitě vykonávati, že budete dbáti blaha lidu i státu a odvraceti od něho škody a nebezpečství.

Toto všeho na potvrzení dalo Národní shromáždění republiky Československé přivěsiti pečeť republiky na tento list, jež jest dán a psán v Praze dne 27. května L. P. tisícího devítistého dvacátého sedmého.<sup>73</sup>

List byl podepsán zástupci senátu, a to předsedou Mořicem Hurbanem, zapisovatelem Krouským a tajemníkem Šafařovičem. Za poslaneckou sněmovnu doplnili podpisy předseda Malypetr, zapisovatel Dubický a tajemník Říha.

## 2. Slib prezidenta republiky

Znovuzvolený Masaryk vešel do zasedací síně několik minut po jedné hodině odpolední, uveden tajemníkem Říhou a doprovázen premiérem Švehlou, kancléřem Šámalem a generály Hopem a Čečkem.

Předseda Malypetr se obrátil k prezidentovi Masarykovi s těmito slovy:

„Pane presidente! S upřímnou radostí vítám a pozdravuji Vás v dnešním Národním shromáždění, které po uplynutí sedmi let znovu zvolilo Vás prezidentem republiky. Opětovná volba Vaše je výrazem naší úcty i vděku a je zároveň projevem důvěry ve Vaši přísnou spravedlnost a nestrannost, od níž může všechno obyvatelstvo i v budoucnosti vždy očekávati stejně laskavou

---

<sup>73</sup> Venkov, 28. 5. 1927, č. 126, s.1

péči a blahovůli. Národní shromáždění dnešním svým rozhodnutím prokázalo jasně a určitě, že republika naše pokračuje ve svém spořádaném vývoji na pravých a skutečných zásadách demokracie, která přistupuje ke svým rozhodnutím po zralé úvaze s vědomím vážnosti a dosahu svých úkonů. Nová volba Vaše je důkazem stále a trvale Vaší i naší snahy po všestranném blahu republiky, jak v jejích poměrech vnitřních, tak i zahraničních, a je projevem uznání Vaší neúnavné a obětavé práce pro veřejné blaho. Doufáme pevně, že za Vašeho obezřetného vedení a spolupráce budeme i dále postupovati ve zdravém kulturním, hospodářském i sociálním rozvoji v dobrých a přátelských stycích se svými sousedy i ostatními národy v klidu a míru, jehož si všichni upřímně přejeme. Pane prezidente, věříme, že jako dosud, tak i v budoucnosti budete vysoký úřad svůj zastávati svědomitě a v mezích ústavních oprávnění pro blaho lidu i státu a že budete odvraceti od něho škody a nebezpečství. Na potvrzení toho vykonáte před Národním shromážděním slib podle čl. 65 ústavy.

„Pane prezidente, slibujete před Národním shromážděním na svou čest a svědomí, že budete dbáti blaha republiky i lidu a šetřiti ústavních i jiných zákonů.“<sup>74</sup>

Masaryk odložil své žlutavé rukavičky, přiložil pravici na ústavní listinu Československé republiky, kterou na prezidentský stolec položil Dr. Říha a jež je červenou stužkou otevřena právě na této listině a vyslovil slovo „Slibuji“.

---

<sup>74</sup> Schůze Národního shromáždění republiky československé svolané na pátek 27. 5. 1927 průběh volby je zaznamenán např. Tisky Národního shromáždění. Poslanecká sněmovna a třetí volební období 1927, č. 331-500 nebo Program postupu volby prezidenta republiky z 24. 5. 1927- A KPR, karton D 8500 č. P 609



Poté, co Masaryk vyslovil tuto formuli, se začali ozývat slovenští poslanci se svým heslem „Pittsburg“ a zvláště činný, co se týče provolávání, byl poslanec Ivan Kurtyak, vůdce autonomního zemědělského svazu Rusínů, který několikrát zvolal: „Dejte Podkarpatské Rusi autonomii, neporušujte smlouvu ze St. Germain<sup>75</sup>, podkarpatoruský lid hladoví.“

Po provedeném slibu se ujal slova opět předseda sněmovny se slovy:

„Pane prezidente, složil jste ústavou předepsaný slib před volenými zástupci lidu, kteří jménem tohoto Váš slib přijímají. Ujímáte se nyní svého úřadu. Jsem přesvědčen, že doprovází Vás při tom upřímné přání všeho obyvatelstva republiky, abyste zdrav a spokojen úřad svůj vykonával po celé volební období ke zdaru všeho jeho lidu. Blahopřeji Vám srdečně jménem Národního shromáždění! Prezidentovi a republice: Sláva, sláva, sláva!“<sup>76</sup>

Národní shromáždění v tuto chvíli povstalo, propuklo v bouřlivý potlesk a začalo provolávat slávu Masarykovi, který opouštěl zasedací síň. Byl opět doprovázen předsedy a tajemníky obou sněmoven, premiérem Švehlou, ministrem vnitra Černým, ministrem národní obrany Udržalem a svým doprovodem.

Parlamentní schůze a zároveň volba prezidenta skončila patnáct minut po jedné hodině odpolední.

---

<sup>76</sup> Schůze Národního shromáždění republiky československé svolaná na pátek 27. 5. 1927- průběh volby je zaznamenán např. Tisky Národního shromáždění. Poslanecká sněmovna a třetí volební období 1927, č. 331-500 nebo Program postupu volby prezidenta republiky z 24. 5. 1927- A KPR, karton D 8500 č. P 609

## PRAHA – SNĚMOVNA A HRAD V DEN PREZIDENTSKÉ VOLBY

Praha zažila podle novinářů jeden ze svých vzrušujících dnů. Všechny veřejné budovy byly ozdobeny prapory. Budova poslanecké sněmovny byla vyzdobena zelení a ze všech stran vlály opět prapory. Schodiště uvnitř budovy bylo lemováno palmami a exotickými květinami a až na náměstí se táhl dlouhý koberec. Z tribuny, před níž měl nový prezident skládat slib, splýval plyšový tmavočervený závěs se zlatými třásněmi, ve kterém byl vetkán velký státní znak. Stolec předsedy poslanecké sněmovny Malypetra byl rovněž zdoben tmavočerveným plyšem.

Již od deváté hodiny se okolí sněmovny začalo zaplňovat lidmi, a proto bylo nutné přesně zorganizovat vchody a východy ze sněmovny. Vchod ze Smetanovy ulice byl uzavřen, tudy mohl pouze vstoupit a odejít nově zvolený prezident se svým doprovodem. Ze Sanytrové ulice byly vyčleněny dva vchody, jeden pro poslance a senátory a druhý pro návštěvníky galerie, kteří mohli vstupovat pouze se vstupenkou. Poslední vchod byl z rejdiště, tudy chodili politici do svých poslaneckých klubů. Ostatní vchody byly uzavřeny. Okolo desáté hodiny se rozsvítily lampy.

Po odevzdání hlasů se zatřepetala vlajka ve státních barvách, z Petřína zahoukalo 21 dělových ran a z Letné se objevilo 15 letadel. V tuto chvíli, zhruba ve 12. 15 hod. ministerský předseda Švehla odjíždí na Hrad, který byl opět zdoben prapory v barvách státních a národních a na arcibiskupském paláci vlál i prapor papežský. Švehla pobyl na Hradě asi 15 minut a pak společně s prezidentem odjeli do sněmovny. V prvním kočáře jel generál Hoppe a odborový přednosta Bartoš, poté následovala

čtyřiaadvacetičlenná jízdní četa, následována kočárem, v němž seděl Švehla a Masaryk. V povoze za nimi jel kancléř Šámal a generál Čeček. Tento průvod jel Chotkovou ulicí přes Klárov na Mánesův most až do sněmovny. Po složení slibu byla státní vlajka vyměněna za vlajku prezidentskou. Brzy poté prezident vychází z parlamentu za zvuku státní hymny, hřímajících děl a hluku letadel. Prochází čestnou rotou 5. pluku a nasedá do kočáru, který za zvuků fanfár z Libuše odjíždí Křížovnickou ulicí, přes Karlův most, Mosteckou ulicí, okolo Glaubiců a Nerudovou ulicí na Hrad<sup>77</sup>.

Závěrem ještě poznamenám, že jednotlivé výjevy z prezidentovy cesty do sněmovny byly filmovány Elektra-Journalem a ještě tentýž večer promítány ve dvanácti kinech. V tento den byly také zavřeny školy.

---

<sup>77</sup> A KPR karton D 8550

## OHLASY VEŘEJNOSTI NA ZNOVUZVOLENÍ MASARYKA

Ohlas na znovuzvolení prezidenta Masaryka byly samozřejmě různé, dalo by se říci, že obyčejný lid a přívrženci vlády panské koalice byli nadšeni, ale objevilo se mnoho protichůdných hlasů, stejně tak jako v roce 1920 při druhé volbě prezidenta se začali ozývat luďáci, kteří opět provolávali hesla typu „Pittsburg“. Nově se začal ozývat autonomní svaz Rusínů, jež požadoval autonomii Podkarpatské Rusi. Protihradní označovali Masarykovo vítězství za vítězství Pyrrhovo a prorokovali, že za sedm let Masaryk zvolen nebude. Z pohledu nezaujatého člověka byl jejich projev jasný, protože Masarykovi bylo v té době 77 let a další volby by se nemusel dožít, ale všichni víme, jak to bylo, byl zvolen i ve volbě čtvrté, roku 1934.

Masarykův velký stoupenec Ferdinand Peroutka se prezidentskou volbou zabýval ve svém časopise *Přítomnost*, kde polemizoval i s tvrdými Masarykovými odpůrci. Hned následující den, tedy 26. května vyšel v *Přítomnosti* článek O. Vočadleho s názvem *O potřebě humoru a snášenlivosti*, kde se píše, že :

„T. G. Masaryk patří přítomnosti, celý národ i cizina jsou přesvědčeny, že je zvolen doživotně.“<sup>78</sup>

Dále autor cituje slova lorda Bryce, že Masaryk vyšel z války jako největší státník a že si zaslouží obdiv československého lidu.

---

<sup>78</sup> Peroutka, F.: *O potřebě humoru a snášenlivosti* In: *Přítomnost*, 1927, S. 305-308

V dalším čísle si bere slovo samotný Peroutka, když přichází s článkem s názvem „Účty z prezidentské volby“.<sup>79</sup> Podle Peroutky skončil boj o prezidentský post odmítnutím Švehly kandidovat na prezidenta. Antonín Švehla se totiž těšil veliké oblibě a politické podpoře napříč politickým spektrem. Dále vinil komunisty z toho, že nominovali svého kandidáta pouze proto, aby ukázali kolik mají hlasů a dále chtěli ukázat svou jednotu při hlasování. Článek cituje i předsedu strany lidové, Jana Šrámka, který říká:

„Nebude-li jednou prezidentem T. G. Masaryk a nebude-li nás mást jeho osobní autorita, prohlédneme jasně, že jeho úřad byl vybaven nepřilíš velkou mocí.“<sup>80</sup>

Avšak uznává, že excelentním oborem prezidenta je zahraniční politika, velkou oporou je ale Masarykovi E. Beneš.

Agrární list Venkov v den volby napsal:

„Naše strana a náš tisk byly velmi zdrženlivými v minulých týdnech, „netatínkovali jsme“, nelichotili jsme, ani jsme neházeli kamením. Hledali jsme to, co bylo pro stát a národ nejlepším. A když jsme našli, prohlásili jsme prostě a určitě. Jak se vyjasnil československý obzor, jak si oddechli ti nejstarostlivější národovci, když padlo naše rozhodnutí.“<sup>81</sup>

Následující den tyto noviny přinesly širokou reportáž o prezidentské volbě a také zmínily srovnání s volbou roku 1920. Nynější volbu tisk hodnotil po organizační stránce jako zdařilou.

---

<sup>79</sup> Peroutka, F.: Účty z volby prezidentské In: Přítomnost, s. 321-324

<sup>80</sup> tamtéž

<sup>81</sup> Venkov, 27. 5. 1927, č. 125, s. 1

Právo lidu, list Československé sociální demokracie, se v den volby zabýval podporou Masaryka, kdy tvrdil, že jeho volba byla zajištěna. Sociální demokracie, jak již víme, volila T. G. Masaryka a svůj postoj popsala takto:

„Dnešní druhá volba není a nemůže býti žádným otazníkem. Přes všechny stranicko-politické disonance, dané silnému a zdravému životu národa i státu, není nikoho, kdo by si mohl vážně představit Československou republiku bez prezidentství Masaryka. Masaryk nemá de facto žádného protikandidáta a jeho zvolení již v prvním aktu je věcí nepochybnou. Vzítí republiky Masaryka by znamenalo vyvrátiti jednoho z mocných fundamentů státu.“<sup>82</sup>

Po prezidentské volbě Právo lidu kritizovalo přípravu prezidentské volby a strany, které nevolily Masaryka. Poslanec Meissner k organizaci volby řekl:

„Způsob, jakým koalice připravila a provedla volbu prezidenta, je přímo trapný. ...Nikdy se ještě nekonalo tolik porad o tom, kam postavit květiny a stromy a jakého druhu, kde má stát vojsko, kde strážníci a kde obecnost.“<sup>83</sup>

Meissner zároveň připomněl, že volba byla aktem politickým, a to nejen uvnitř státu, ale i navenek, a proto bylo nutné zvolit prezidenta ihned v prvním kole.

Rudé právo, ústřední orgán Komunistické strany, kritizovalo vše, co se točilo kolem volby, Masaryka a vlády panské koalice. Upozorňovalo na fakt, že sněmovna a její okolí bylo obklíčeno vojáky a policií.

---

<sup>82</sup> Právo lidu, 27. 5. 1927, č. 125, s.1

<sup>83</sup> Právo lidu, 29. 5. 1927, č. 127, s.1

„Švehlova vláda byla dosti zlomyslná, aby učinila z volby Masarykovi nejenom politickou ceremonii, nýbrž také vojensko-policejní parádu.“<sup>84</sup>

Na tuto skutečnost vzápětí navazoval fakt, že karpatskoukrajinský poslanec Serdojak zůstal v den volby ve vězení, a tak nemohl odevzdat svůj hlas, kterým by určitě Masaryka nepodpořil, to považovali komunisté za velkou křivdu. Samotné znovuzvolení Masaryka komentovalo Rudé právo takto:

„Hlasy agrárních lichvářů a celních spekulantů a klerikálních reakcionářů obou národností z milosti Švehlovy a jeho rafinované politiky obelhávání a podvádění mas pracujícího lidu, byl znovu zvolen Masaryk prezidentem republiky.“<sup>85</sup>

„Volba Masaryka není vítězství myšlenek, které zastupoval. Národ se zbavuje realistického jedu.... Vědomí, že byl zvolen jen z rozpaků, není nijak potěšitelné.“<sup>86</sup>

Znovuzvolení prezidenta komunistický tisk analyzoval tak, že se Národní shromáždění rozdělilo na tři tábory. První a zároveň nejpočetnější část tvořili zástupci tzv. měšťansko-klerikálně sociálního středu (řečeno komunistickou terminologií), tedy těch, kteří podporovali Masaryka. Druhou skupinu představovala tzv. buržoazie, která chtěla zachránit kapitalismu fašismem, ti odevzdali prázdné lístky (nár. demokracie, luďáci). Třetí blok tvořili komunisté, kteří byli „jednotným blokem revolučního proletariátu všech národností v Československu“, ti odevzdali hlasy Václavu Šturcovi. Zároveň však nezapomněli připomenout, že Masarykovi

---

<sup>84</sup> Rudé právo, 28. 5. 1927, č. 126, s.1

<sup>85</sup> tamtéž

<sup>86</sup> tamtéž, s.2

neodevzdali hlasy také čeští klerikálové z arcibiskupské skupiny Čech.

Další stranou, která Masaryka nevolila, byla Národní demokracie. Její tiskový orgán, Národní listy se po volbě snažili vysvětlit svůj postoj vůči Masarykovi, a tím se před voliči ospravedlnit, protože mnoho čelních členů vystoupilo ze strany (L. Janáček, Traub).

„Straně národně demokratické nemůže ukládati se žádná zodpovědnost za neshody, které narostly mezi prezidentem a ní a několik let její působnosti v čele státu. Nikdy a nikde neopominula strana konati povinnosti svoje ke státu....nikdo nepopře, že půda, na které stojí Masaryk doma, má trhliny a pukliny, že počíná se drobiti a stala se vratkou....Nevolili jsme ho , nejsme s ním stejného názoru. Stojíme na jiné základně v celkové politice státní. Máme jiný vztah k národu a Slovanstvu.“<sup>87</sup>

O den později se k tomuto tématu vrátily a jdou ještě více proti Masarykovi, obvinily ho z nepřátelského postoje vůči jejich straně, a proto mu nebudou nadbíhat.

Národní listy také upozornili na fakt, že nebýt německých stran, tak by Masaryk zvolen nebyl. Tisk také zpochybnil Masarykovy osvoboditelské zásluhy:

„Charakteristické při této volbě bylo, že nebyly již uplatňovány zásluhy osvoboditelské. Zdá se, že legenda osvoboditele přestala míti působnost i na ty kruhy, které

---

<sup>87</sup> Národní listy, 28. 5. 1927, č. 146, s.1



prezidenta volily, mimo ovšem skupinu, která osvětlením zahraničního odboje sama je zasažena.“<sup>88</sup>

Masaryka volila také strana lidová, která o jeho definitivní podpoře rozhodla až v den volby. Lidové listy opět popisovaly volbu prezidenta tak, jak ji viděl promasarykovský tisk, dále se zabývaly jako všechny noviny situací v Národní demokracii.

Nyní se zmíním krátce o Lidových novinách, které se také zabývaly volbou Masaryka. Lidové noviny se již od počátečních příprav volby snažili přesvědčit čtenáře o Masarykově znovuzvolení, a tak po volbě nebyly nijak překvapeny.

„Nikdy jsem nezapochoybovali, že Masaryk zůstane prezidentem...Pochybovati bylo by znamenalo zoufati nad politickou zralostí zástupců národa, kterým musí býti zjevno, čím je Masaryk nám i světu.“<sup>89</sup>

O národní demokracii se zmínily v tom smyslu, že takových lží, které napsal národně demokratický tisk na adresu prezidenta, nemůže napsat strana, která byla několikrát vůdčí silou ve vládě. Zároveň také popisovaly chování Karla Kramáře při prezidentské volbě, kdy se prý ani nepodíval Masarykovi do tváře. Ludáci byli napadáni tím, že si neváží toho, že mohou být ve společném státě, což pro ně zařídil právě Masaryk.

Z dalších ohlasů v tisku, stojí za zmínku článek v novinách Čech, kde se popisuje chování poslanců po vyřčení výsledku volby. Čech psal, že poslanci a senátoři lidové strany sice povstali, ale zdrželi se veškerého provolávání slávy a potlesku. Tribuna si opět dobírala politiky, kteří nevolili Masaryka:

---

<sup>88</sup> tamtéž

<sup>89</sup> Lidové noviny, 28. 5. 1927, č. 269, s. 2

„Žádné vítězství- stala se samozřejmost. Že na hlavu byl poražen houfec lidí, kteří už přes rok škorpí a dělají nejen sobě, ale nám všem ostudu, nestojí ani za zaznamenání. Takhle nemají vypadat odpůrci Masaryka.“<sup>90</sup>

Co se týče zahraničního tisku, ohlasy na znovuzvolení Masaryka byly většinou kladné. Masaryk byl nazýván velkým Čechem, Slovanem, tvůrcem moderní demokracie a člověkem, který si pevně stál za všemi svými názory a na kterého mělo být Československo hrdé. I německý tisk hodnotil volbu jako další přínos k vylepšení vzájemných vztahů.

O několik dní později, přesně 12. června 1927 pronesl Masaryk svůj povolební prezidentský projev. Otiskly ho mimo jiné Národní listy s názvem „Masarykovo poselství po prezidentské volbě.“<sup>91</sup> Masaryk si byl ve svém projevu vědom toho, že musí pokračovat v tom, co začal, protože lid ho miloval. Sám říká:

„Mám šetřit všech zákonů, mám dbát blaho republiky i lidu.“<sup>92</sup>

Dále se ve svém projevu zmínil o kulturním úpadku, kdy navázal a odkázal na J. A. Komenského a řekl, že něco je pro národ nepotřebné, škodí to a vede k jeho záhubě a něco je „unum necessarium“, což je politika rozumná a poctivá pro stát a pro občany je to práce a pořádek. Nejdelší část svého projevu ale věnoval úvahám o demokracii. Uvedl, že nový československý stát je demokratický, což je zakotveno i v ústavě, kde se doslova píše: „Lid je jediný zdroj veškeré státní moci v republice

---

<sup>90</sup> Právo lidu, 29. 5. 1927, č. 137, s. 2

<sup>91</sup> Národní listy 12. 6. 1927, č. 161

<sup>92</sup> tamtéž

československé.“ Masaryk však uznal, že i demokracie, a to nejen v Československu, má své vady, ale odůvodnil je tím, že je to nová státní forma, která se teprve vyvíjí, kdežto ostatní formy vlády se vyvíjely po tisíciletí. Dále si uvědomoval, že pro demokracii a s tím související blaho lidu a státu je důležitá vzdělanost a vzájemnost občanů.

Na konci svého projevu přiznal, že je velmi potěšen svým znovuzvolením.

„... a jsem šťasten, mohu-li konstatovati, že vidíte v mém znovuzvolení to, co i já sám v něm rád nacházím - důvěru národa československého.“<sup>93</sup>

---

<sup>93</sup> Masaryk, T. G.:c. d., s. 207

## PŘÍPRAVY NA OSLAVU 10. VÝROČÍ ČSR

Volba prezidenta kýžené politické uklidnění nepřinesla. Vláda panské koalice využívala své převahy, aby prosazovala zákony, které byly pro opozici nepřijatelné. Takovým zákonem byl např. vojenský zákon, který obsahoval mnoho novinek, vojenská služba trvala 18 měsíců, byly zvýšeny náklady na výzbroj a příslušníci vojenských ozbrojených sil byli podle tohoto zákona zbaveni volebního práva. Dále byla v červnu přijata Englišova daňová reforma přinášející velké daňové úlevy průmyslníkům. Co se týče státní správy, byly zrušeny župy, zavedené v roce 1920 a slezské země byly spojeny s Moravou. Co se týče politiky, mělo být splněno Masarykovo předvolební přání, aby protimasarykovci odešli z vlády. Masaryk totiž toužil, aby mu zdravici k prvnímu desetiletí přednesla vláda co nejširší koalice, ale zbavená stran, jež se neztotožňovaly s jeho názory na stát.

Masaryk také uvažoval o tom, že by k 28. říjnu 1928 odstoupil ze své funkce. Musel však vyřešit otázku svého nástupce. Přál si, aby jím byl někdo ze dvojice Švehla-Beneš. Antonín Švehla prezidentský post stále odmítal s tím, že by se strana rozpadla a zastával názor, že prezidentem nemusí být nutně politik.

„Víš, že by se agrární strana rozpadla, proto ať je druhým prezidentem nepolitik, třeba prezident akademie, Beneš se musí rozhodnout zda povede stranu nebo ministerstvo.“<sup>94</sup>

Švehlův názor sdíleli i někteří další politicky činní lidé a hned vyvstal problém s tím, jak velké pravomoci má prezident

---

<sup>94</sup> Klímek, A.: Boj o Hrad II, S. 140

mít. Zatímco Masarykovi bylo možné svěřit všechna práva, jeho nástupci je nutné práva omezit a omezit i vliv Hradu.

Velká část poslanců však odmítala Edvarda Beneše, nechtěla ani, aby Beneš zastával dvojí funkci, a to ministerskou a vnitřně politickou. Chtěli, aby se buď věnoval ministerstvu zahraničí nebo straně. Velkými nepřáteli Beneše byli už tradičně Kramář a Šrámek, jež dočasně začal v říjnu 1927 zastupoval nemocného Švehlu. Po celou tuto dobu probíhal vnitřní boj uvnitř T. G. Masaryka, který čím dál tím více zvažoval své odstoupení k desetiletému výročí republiky. Do této situace onemocněl na sklonku roku premiér Švehla, což Masaryka velice znepokojovalo. Osobně neměl moc v lásce Švehlova zástupce Šrámka, který mu přinesl novoroční gratulaci k roku 1928.

Rok 1928 začal velkou politickou aférou, jejíž hlavním představitelem byl Vojtěch Tuka, ideolog lidové strany. Ten vydal článek s názvem V desiatom roku Martinskej deklarácie (Vakuum iuris), kde tvrdil, že Martinská deklarace z listopadu 1918 obsahuje tajný dodatek, že se Slovensko po deseti letech soužití s Čechy může rozhodnout zda chce zůstat ve společném státě nebo odejít. Toto prohlášení vyvolalo velké zděšení, vyšlo dokonce najevo, že Tuka jednal o osamostatnění Slovenska s Polskem a Maďarskem. Na stranu lidovou byly podnikány velké politické útoky. Sám T. G. Masaryk nechal řešení situace až na návrat Švehly, který se měl vrátit v březnu. Vojtěch Tuka byl posléze obviněn z velezrady a říjnu 1929 odsouzen na 15 let. Roku 1938 byl omilostněn a stal se pomocníkem nacistů, za což byl jmenován premiérem samostatného Slovenského státu. Trestu avšak neunikl, protože hned po válce byl znovu souzen a v květnu 1946 popraven.

Antonín Švehla se na post předsedy vlády vrátil skutečně v březnu 1928, ale již v červnu ho zasáhl nový útok nemoci. Švehlova nepřítomnost byla na politické scéně znáta, vláda ztrácela tempo a Masaryk se pomalu začínal vzdávat myšlenky na své odstoupení. Společně s Benešem hledali nové kandidáty na premiérský post. Ze čtyř vybraných kandidátů (Udržal, Malypetr, Hodža a Viškovský) byl přijatelný pouze František Udržal. Je to zřejmé z dopisu adresovanému Benešovi z dubna 1928, kde Masaryk píše:

„Správné bude, aby se Švehla vzdal a agrárníci jmenovali nástupce. Jmenují se čtyři Udržal-Malypetr-Hodža a Viškovský. Malypetr odpadá, musí zůstat v parlamentu, Hodža odpadá vůbec, Udržal říká, že není zdrav, ale jmenoval bych ho. Šrámek je totiž opravdu neschopný.“<sup>95</sup>

T. G. Masaryk chtěl, aby byl nový premiér jmenován do 28. října 1928, protože mu bylo jasné, že Šrámek a lidovci spojí státní svátek s křesťanskými tradicemi a odkazy na sv. Václava a Cyrila a Metoděje. Napsal tedy dopis paní Švehlové, aby její manžel sám odstoupil a poslal mu po Šrámkovi abdikací dopis. Švehlův stav se však prudce zhoršil, a tak nebyl schopen svůj projev ani napsat. Československá republika tak oslavila své první desetiletí vedená stárnoucím a agilním Masarykem a těžce nemocným premiérem Švehlou.

Masarykův projev k desátému výročí republiky byl uveřejněn mimo jiné v Lidových novinách 30. října 1928. T. G. Masaryk na úvod řekl:

---

<sup>95</sup> Pecháček, J.: Masaryk, Beneš, Hrad, s. 73

„ Je tomu deset let, co vykoupený národ vzal do rukou správu věcí svých, je tomu deset let, co se ukončil odboj nikoliv čtyřletý, ale stoletý proti cizovládě, zlovládě, nesvobodě, odboj, který byl částí obecného zápasu o lepší, svobodnější a demokratičtější řád světa.“<sup>96</sup>

„My tísněni malými prostředky odvyklí vládnout, málo nakloněni poslouchat, skoro neznáni světu. Přece jsme obstáli.“<sup>97</sup>

Dále poděkoval všem, kteří se zasloužili na vývoji státu, v první řadě samozřejmě jmenoval Švehlu za jeho oddanost republice. Další jeho slova se vztahovaly k demokracii, kdy jeho cílem bylo z Československa vybudovat demokratickou republiku. Pro Masaryka byla demokracie vším, napsal o ní mnoho statí a téměř v každém svém projevu jí věnoval podstatnou část.

„Opravdové demokracii nestačí instituce, ona potřebuje lidi, lidí živých, tedy lidí věřících v poslání svého státu a národa,... Naše demokracie mravním úkolem životním nejen vojáků a úředníků, nýbrž všech rozmyslných občanů a občanek a v první řadě zástupců občanstva, jeho vůdců.“<sup>98</sup>

Masarykův projev ovlivnila událost z 9. října 1928, kdy se zřítila železobetonová konstrukce hotelu a zabila několik lidí. Masaryk zde užil paraboly mezi hotelem a budováním státu.

Dále také nemohl nezmínit svůj vztah k jednotlivým vládám, které provázely Československo po celé desetiletí. Masaryk byl znám svou skepsí k úřednickým vládám, za deset let trvání

---

<sup>96</sup> Masaryk, T. G.: Cesta demokracie III, S. 322

<sup>97</sup> tamtéž

<sup>98</sup> tamtéž

Československa se u moci vystřídaly dvě tyto vlády, a to v letech 1920 a 1926, vždy pod vedením Jana Černého. Ke vztahu k těmto vládám řekl:

„Nejsem pro vládu odbornickou, nejsem pro vládu úřednickou. Nebudu škodit, povím-li, že já jsem pro úřednické ministerstvo ze zásady nebyl. Říkám to výslovně proti těm, kteří z neznalosti tvrdí opak. Ale ovšem- měli jsme dvě vlády úřednické, co to znamená? Že i u nás přechod k demokracii od monarchismu je nesnadný, že demokracie je opravdu velikým úkolem, velikým problémem. Problémy se však řeší lidmi myslícími a znalými, ne vyvolenými. V tom to je!“<sup>99</sup>

Masarykův projev byl otištěn v mnoha československých i zahraničních listech a vyvolal velké debaty. Proti Masarykovu projevu vystoupil tisk československých nacionalistů, zejména Národní listy. Naopak sympatie sklídl u Němců, které zvláště potěšila věta, že Československo je jazykově i národně smíšený stát.

Nyní bych ráda zmínila dva úryvky ze zahraničního tisku. Na otázku německých novinářů, zda je spokojen s vývojem Československa za uplynulých deset let Masaryk odpověděl:

„Nikoli, nejsem. Mnohé mohlo dopadnout lépe. Ale nezapomínejme, že jsme před deseti lety začínali v zemi, v níž bylo nutno vytvořit státní stroj od základů,... proto je nutné být shovívavým, nedospělo-li všechno ještě tak daleko, jak bychom to měli rádi.“<sup>100</sup>

---

<sup>99</sup> Opat, J.: Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka, s. 429

<sup>100</sup> Masaryk, T. G.: Cesta demokracie III, s. 343



V rozhovoru pro londýnský Sunday Times dostal tu samou otázku a dále měl vyzdvihnout věci pro stabilizaci státu. Masaryk odpověděl takto:

„Ne, nejsem spokojen se svou zemí, ani s žádnou jinou. Udělali jsme mnoho, ale mohli jsme udělat ještě více... Nejnaléhavějším úkolem hned na začátku byla stabilizace měny, protože na tom závisel každý jednotlivec. Druhá nejdůležitější věc byla reforma pozemkové soustavy. Pozemková reforma byla heslem všech politických stran.“<sup>101</sup>

V tomto rozhovoru ještě poděkoval Benešovi za vznik a rozvoj ministerstva zahraničí.

Rok 1928 tedy končil agrární krizí, kdy se do čela vlády dostal lidovec Jan Šrámek a byly vypsány nové parlamentní volby na říjen 1929. Skončilo účinkování luďáků ve vládě a komunistická strana získala další přívržence. Volby v následujícím roce vyhrály opět agráři následování sociální demokracií. Sestavením nové vlády byl pověřen k Masarykově radosti František Udržal.<sup>102</sup>

---

<sup>101</sup> tamtéž, s. 348

<sup>102</sup> František Udržal (1866-1938)- ministr obrany v letech 1921-25 a 1926-29, poté předseda vlády až do roku 1932. Zastánce prohradní politiky.

## ZÁVĚR

T. G. Masaryk, první československý prezident, má v československé, ale i světové historii nezastupitelné místo. Objevuje se ve všech učebnicích, slovnících, encyklopediích a ve veškeré literatuře zabývající se dějinami od konce 19. století do poloviny století dvacátého. Jméno prvního prezidenta ČSR najdeme také v pracích filozofických a politologických, které se zabývají státními formami, demokracií a diktaturou, náboženstvím nebo vzděláváním. Mezi hlavní události, které jsou spolu s Masarykem zmiňovány, patří boj o rukopisy, Hilsneriáda, realismus, ale hlavně Masarykovi zásluhy o československý stát, vznik legií a zahraniční propagaci budoucího Československa, dále Masarykovo prezidentství a vliv na republiku 20. a poloviny 30. let.

Má práce měla zmapovat události vedoucí k volbě prezidenta republiky a zrekonstruovat volbu samotnou. Jak jsem již mnohokrát řekla, Masaryk neměl dlouho nic jistého, i když výsledek volby svědčí o opaku. Všeobecně se vědělo, že kdyby kandidoval A. Švehla, měl by větší šance na zvolení než Masaryk. Dalším paradoxem je, že Masarykovi pomohly hlasy německých sociálních demokratů. Bez těchto hlasů, by muselo následovat druhé kolo, do kterého Masaryk nechtěl, jak víme z jeho korespondence se Švehlou, nastoupit. I z těchto důvodů je dobré se volbou z roku 1927 zabývat podrobněji.

V prvních kapitolách se zabývám prezidentským profilem a pravomocemi, které byly pro Masaryka výjimečné tím, že jako jediný mohl být zvolen tolikrát, kolikrát chtěl, kolikrát ho parlament zvolil. Další části práce mapuje politickou situaci v letech 1925-1927, kdy se u moci vystřídaly tři vlády. Politická

situace byla pro Masarykovo zvolení důležitá, protože na složení koalice záviselo jeho znovuzvolení.

Velkou část pak věnuji okolnostem volby, tzn. přípravě volby, vyjednávání o hlasech pro Masaryka a volbě samotné. Práci jsem pak zakončila krátkým exkurzem do roku 1928, roku, kdy Československo oslavilo své první desetiletí své existence, kdy nastal čas bilancování povedeného i nepovedeného.

## SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ:

- Broklová, E.: Československá demokracie. Politický systém ČSR 1918-1938. Praha 1992
- Dostál, V.: Antonín Švehla. New York 1989
- Kárník, Z.: České země v éře první republiky, 1. díl (1918-1929). Praha 2000
- Klimek, A.: Boj o Hrad II., Kdo po TGM (1926-1935). Praha 1998
- Opat, J.: Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka. Česká otázka včera a dnes. Praha 2003
- Peroutka, F.: Budování státu I. Praha 1992
- Uhlíř, D.: Republikánská strana lidu zemědělského a maloroľnického ve vládě panské koalice. In: ČSČH 1970, č. 2-3
- Kučera, K.: K pozadí třetí prezidentské volby T. G. Masaryka, In: Masarykův sborník X, 1996-1998. Praha 2000
- Kaloušová, J.: S prezidentem v Lánech. Praha 1999
- Masaryk, T.G.: Cesta demokracie III, projevy, články, rozhovory 1924-1928. Praha 1994
- Pecháček, J.: Masaryk, Beneš, Hrad. Praha 1996
- Přítomnost, nezávislý týdeník, řídí F. Peroutka, ročník IV, rok 1927
- České slovo, ročník XVIII, rok 1926
- České slovo, ročník XIX, rok 1927
- Lidové listy, roč. III, rok 1926
- Lidové listy, roč. IV, rok 1927
- Lidové noviny, roč. 34, 1926
- Lidové noviny, roč. 35, 1927
- Právo lidu, roč. XXXV, 1926
- Právo lidu, roč. XXXVI, 1927
- Rudé právo, roč. 7, 1926

Rudé právo, roč. 8, 1927

Venkov, roč. XXI, 1926

Venkov, roč. XXII, 1927

Sbírka spisů právnických a národohospodářských. Ústavní listina Československé republiky. Praha-Brno 1931

A KPR –Volba prezidenta T. G. Masaryka, karton D 8500

## **SEZNAM PŘÍLOH**

Příloha č. 1: Obřadník prezidenta republiky- A KPR, karton D  
8500, č. P 669